

Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A, No 30

Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijät ja käyttö kesällä 1993

Pekka Peura ja Matti Inkinen

**Julkaisun sisällöstä vastaavat tekijät,
eikä julkaisuun voida vedota
Metsähallituksen virallisena
kannanottona.**

**Pekka Peura ja Matti Inkinen
Väkipyrä Oy
Saaristokatu 2, 65100 Vaasa
Puh. (961) 170 254 Fax. (961) 124 441**

**ISSN 1235-6549
ISBN 951-47-9359-5**

**Vantaa 1994
Metsähallituksen monistamo**

Kansikuva: Jari Kostet

Metsähallitus

18.5.1994

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji	
Pekka Peura ja Matti Inkinen (Väkipyörä Oy)		Selvitys	
		Toimeksiantaja	
		Metsähallitus	
		Toimielimen asettamispv	
Julkaisun nimi			
Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijät ja käyttö kesällä 1993			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä Tiedot kansallispuistojen kävijöistä ja käytöstä ovat puutteellisia. Puistojen käytön kehittämiseksi näiden tietojen tarve on ilmeinen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoja Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuiston kävijöistä ja käytöstä.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin lomakekysely- ja -haastattelumenetelmällä kesällä 1993 Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa. Kyselyyn vastasi 267 Lauhanvuoren ja 296 Seitsemisen kansallispuiston kävijää. Kävijöiden oma-aloitteisesti täyttämää ja haastattelemalla kerättyjä vastauksia kertyi likimain saman verran. Tilastollisesti edustava otos kansallispuistokävijöistä on käytännössä mahdoton, minkä vuoksi käyttökelpoisin lähtökohta on kerätä mahdollisimman runsaasti vastauksia kävijöiden puistokäyntien yhteydessä ilman otantaa.</p> <p>Lauhanvuori ja Seitsemisen ovat ns. oman alueensa kansallispuistoja. Ne keräävät kävijöitä enimmäkseen sijaintipaikkojensa lähistöltä. Molemmat ovat "yleispuistoja" ilman suuria nähtävyyksiä. Puistoihin tullaan yleensä varta vasten, mutta varsinkin Lauhanvuorella viivytään vain muutamia tunteja. Päiväkäyntien osuus Lauhanvuoren kansallispuistossa on noin 90 %, mutta Seitsemisen kansallispuiston kävijöistä lähes 40 % yöpyi vähintään yhden yön. Suurin osa kävijöistä oli tyytyväisiä puistojen palveluihin, ja kansallispuistokäynti täytti hyvin kävijöiden ennako-odotukset.</p> <p>Aineettomat ja eettiset arvot sekä yleisen virkistytymisen tarpeet ovat hallitsevia Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen käytössä. Kansallispuisto ja sen erityisluonne on kävijöiden kannalta selvästi ensisijaista, mihin verrattuna järjestetyt palvelut ovat aina sivuseikka. Kansallispuistoja voidaan verrata esimerkiksi museoihin tai kirkkoihin: ne kaikki edustavat historiaa, kulttuuria ja aatesisältöä, jotka sinänsä ovat kiinnostavia. Käytön ohjauksessa ja ohjautuvuudessa tärkeä sosiaalinen normi on kansallispuistoissa vielä puutteellinen, mutta se on tietoisesti luotavissa.</p>			
Avainsanat			
Lauhanvuoren kansallispuisto, Seitsemisen kansallispuisto, kävijät, virkistyskäyttö			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero		ISSN	ISBN
Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A 30		1235-6549	951-47-9359-5
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta	Luottamuksellisuus
51	Suomi	40,- mk	Julkinen
Jakaja		Kustantaja	
Metsähallitus, luonnonsuojelun palveluyksikkö		Metsähallitus	

Författare (uppgifter om organet, organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation	
Pekka Peura och Matti Inkinen (Väkipyörä Oy)		Utredning	
		Uppdragsgivare	
		Forststyrelsen	
		Datum för tillsättandet av organet	
Publikation			
Besökarna och deras användning av Lauhanvuori och Seitsemien nationalparker sommaren 1993			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Uppgifterna om nationalparkernas besökare och deras användning av parkerna är ofta bristfälliga. Med tanke på utvecklandet av parkernas användning är behovet av dessa uppgifter uppenbart. Målsättningen med denna undersökning var att samla information om besökarna och deras användning av Lauhanvuori och Seitsemien nationalparker.</p> <p>Undersökningsmaterialet samlades in med hjälp av frågeblanketter och intervjuer sommaren 1993. De returnerade frågeblanketternas antal uppgick till 563 (Lauhanvuori 267 och Seitsemien 296). Genom intervjuer och tack vare besökarnas spontant ifyllda blanketter erhöles ungefär lika många svar. Det är svårt att erhålla svar av ett representativt urvall nationalparksbesökare, och därför koncentrerades undersökningen till att samla in ett så stort antal svar som möjligt.</p> <p>Lauhanvuori och Seitsemien nationalparker är s.k. lokala nationalparker. Största delen av besökarna kommer från parkernas omnejd. I parkerna finns inga speciella sevärdheter, men besökarna har ändå i allmänhet planerat besöken på förhand. I Lauhanvuori nationalpark uppgick dagbesökens andel till 90 % och vanligen stannade man i parken bara några timmar. Av besökarna i Seitsemien nationalpark övernattade nästan 40 % minst en natt. Största delen av besökarna var nöjda med servicen i parkerna och besöken motsvarade väl förhandsförväntningarna.</p> <p>Användningen av Lauhanvuori och Seitsemien nationalparker domineras av icke-materiella och etiska värderingar samt ett allmänt rekreationsbehov. Ur besökarnas synvinkel är nationalparkerna och deras karaktär av största betydelse, medan den service som erbjuds alltid är en bisak. Nationalparkerna kan jämföras med t.ex. muséer eller kyrkor: de representerar alla historia, kultur eller en ideologi, vilket i sig själv är intressant. De sociala normer som styr användning av nationalparkerna är ännu bristfälliga, men de kan medvetet skapas.</p>			
Nyckelord			
Lauhanvuori nationalpark, Seitsemien nationalpark, besökare, rekreationsbruk			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer		ISSN	ISBN
Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja A ; 30		1235-6549	951-47-9359-5
Sidoantal	Språk	Pris	Sekretessgrad
51	Finska	40,-	Offentlig
Distribution		Förlag	
Forststyrelsen, naturskyddets service-enhet		Forststyrelsen	

ESIPUHE

Ympäristöministeriö asettaa vuosittain tulostavoitteita metsähallitukselle. Yksi vuoden 1993 tulostavoitteista oli kahden kansallispuiston runkosuunnitelman vaikuttavuuden selvittäminen. Metsähallitus valitsi kohdekansallispuistoiksi Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistot.

Aiemmin ilmestynyt Maaston kuluneisuus Seitsemisen kansallispuistossa -julkaisu on osa vaikuttavuusselvitystä. Toisena osana runkosuunnitelmien vaikuttavuuden selvittämistä metsähallitus tilasi tutkimuksen Väkipyörä Oy:ltä Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijöistä ja käytöstä kesällä 1993. Selvityksen tietoja tarvitaan etenkin kansallispuistojen käytön ja palvelujen kehittämiseksi. Selvitys antaa perustietoja mm. kävijöiden odotuksista ja tiedoista sekä käynnin taloudellisesta merkityksestä sijaintikunnille. Lisäksi siitä ilmenee kävijöiden tyytyväisyys kansallispuiston palveluihin.

Selvityksen tekoa metsähallituksessa ovat ohjanneet metsänhoitaja Marja Hokkanen, ylitarkastaja Anneli Leivo ja suunnittelija Tiina Kanerva. Metsähallituksen Länsi-Suomen puistoalue avusti tutkimuksen käytännön järjestelyissä.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	9
2 LAUHANVUOREN JA SEITSEMISEN KANSALLISPUISTOT	10
2.1 Kansallispuistoaatteesta Lauhanvuoreen ja Seitsemiseen	10
2.1.1 Historiallinen tausta	10
2.1.2 Luonnonsuojelu ja palvelut.....	11
2.1.3 Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen perustaminen	12
2.2 Lauhanvuoren kansallispuisto	13
2.3 Seitsemisen kansallispuisto	16
3 MENETELMÄT JA AINEISTO	18
3.1 Kyselyn perusteet ja suorittaminen	18
3.2 Vastanneiden aineisto	19
3.3 Menetelmän tarkastelu.....	21
4 TULOKSET	22
4.1 Kävijät.....	22
4.1.1 Kävijöiden perustiedot	22
4.1.2 Kävijöiden harrastukset.....	25
4.1.3 Kävijöiden mielikuvat ja odotukset	26
4.1.4 Kävijöiden alueellinen jakautuminen	28
4.2 Käynti	31
4.2.1 Käynnin tarkoitus ja tärkeys matkalla.....	31
4.2.2 Käynnin toistuvuus, kesto ja yöpyminen	32
4.2.3 Liikkuminen ja matkaseurue	34
4.3 Käynnin taloudellinen merkitys	35
4.4 Kävijöiden mielipiteet käynnistä.....	37
4.4.1 Mielipiteet palveluista	37
4.4.2 Käyntikokemusten ja odotusten vastaavuus.....	39
5 TULOSTEN TARKASTELU	40
LÄHTEET	43
LIITTEET	
Liite 1. Seitsemisen kansallispuistossa käytetty kyselylomake	46
Liite 2. Lauhanvuoren kansallispuistossa käytetyn kyselylomakkeen viimeinen sivu	50

1 JOHDANTO

Luonnonsuojelulla ja kansallispuistoaatteella on pitkä yhteinen historia. Sen aikana on kehittynyt nykyaikainen kansallispuiston käsite: kansallispuistot ovat paitsi suojelukohteita myös yleisölle avoimia retkeilypaikkoja ja nähtävyyksiä. Aktiivinen palveluiden rakentaminen puistoihin ajoittuu 1980-luvulle, joten kokemuksia palveluista sekä suojelun ja muiden tavoitteiden toteutumisesta on vielä nykyäänkin kohtalaisen vähän. Nykyistä suuremmat kävijämäärät voidaan ottaa vastaan muiden tavoitteiden ja erityisesti suojelun vaarantumatta vain suunnitelmallisesti. Palveluiden kehittäminen ja käytön kanavointi on tärkeää sekä suojelun että kävijöiden viihtyvyyden kannalta.

Tiedot kansallispuistojen kävijöistä ja osittain myös käytöstä ovat puutteelliset. Joistakin yksittäisistä kansallispuistoista on laadittu tasoltaan ja käsittelytavaltaan hyvin vaihtelevia kävijätutkimuksia (esim. Palokangas 1975, Harju 1985, Kollani & Kollani 1990, Mäkelä 1991, MKTK Lappi 1993, Sievänen 1993). Kuitenkin valtakunnallisen kokonaisuuden hahmottaminen on hankalaa, ja esimerkiksi puistojen käyttäjien osuutta koko väestöstä puhumattakaan kävijäkunnan jakautumista eri väestöryhmiin ei tiedetä. Puistojen kehittämisessä näiden tietojen tarve on ilmeinen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoja Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijöistä ja käytöstä. Tutkimuksen aineisto kerättiin kesällä 1993 kysely- ja osittain haastattelumenetelmällä. Pääpaino työssä oli selvittää kävijöiden demografisia "perustietoja" ja eräitä taustatekijöitä kuten harrastuksia, mielikuvia ja odotuksia sekä käyntiä koskevia tietoja ja kävijöiden mielipiteitä käynnistä. Tutkimuksen näkökulma on pyritty avaamaan kansallispuistosta käsin: kävijät ja käyminen – myös osana matkailutoimintaa – on sovitettava kokonaisuuteen juuri kansallispuistojen omien lähtökohtien ja tavoitteiden mukaan (vrt. MKTK Lappi 1993, Sievänen 1993).

2 LAUHANVUOREN JA SEITSEMISEN KANSALLISPUISTOT

2.1 Kansallispuistoaatteesta Lauhanvuoreen ja Seitsemiseen

2.1.1 Historiallinen tausta

Kansallispuistoaate levisi varhain teollistuneesta Keski-Euroopasta Suomeen 1800-luvun lopulla. Parhaiten tunnetaan A. E. Nordenskiöldin ”Ehdotus valtionpuistojen perustamiseksi pohjoismaihin”, joka aloitti kansallispuistokeskustelun Suomessa ja myös Ruotsissa (esim. Palmgren 1922, Linkola 1941, Söyrinki 1954, Borg & Ormio 1978, Blåfield 1980, Borg 1984 ja 1992). Suojeluaate kyti Suomessa lähinnä eteläkeskeisenä mutta laajenevana sivistysliikkeenä, joka loi pohjan alkuperäisen luonnon suojelulle (esim. Norrlin 1898, Lindroth 1899, Palmén 1905, Palmgren 1922). Vuonna 1923 säädetty luonnonsuojelulaki (71/23) antoi selvän toimintamallin niin kansallis- ja luonnonpuistojen kuin yksittäisten luonnonmuistomerkkienkin rauhoittamiseksi. Kuitenkin eräitä pienehköjä rauhoituksia lukuun ottamatta (esim. Pyhähäkki 1912 ja Malla 1916) ensimmäiset neljä kansallis- ja kuusi luonnonpuistoa perustettiin vasta vuonna 1938. Näistä alueista viisi jäi tosin sodan jälkeen solmitussa rauhassa itärajan taakse.

Vaatimukset kansallispuistojen perustamiseksi olivat metsästyslain ja petokysymyksen sekä luonnonsuojelulain ohella koko luonnonsuojelumme ydin ja pääsisältö vuoteen 1938 saakka. Tänä aikana kansallispuistojen perustelut ja tehtävien määrittely kehittyivät puhtaasta luonnon säilyttämisestä kansalaisten käyttökohteeksi (esim. Palmgren 1922, Linkola 1928, 1935 ja 1941, Hustich 1937, Söyrinki 1954, Kalliola 1968). Suojelun ja sen alueellisen edustavuuden (Linkola 1928) lisäksi tärkeinä pidettiin kansallispuistojen arvoa nähtävyyksinä, retkeily- ja virkistäytymismaastoina (Hustich 1937) sekä jopa matkailutulon tuojina erityisesti pohjoiseen (Linkola 1935).

Kansallispuistokysymyksen osittain ratkettua alkoi kehittyä luonnonsuojelun muu sisältö, joka puolestaan heijastui näkemyksiin kansallispuistojen tehtävistä. Luontoa haluttiin ennistä enemmän suojella ”... ihmiskunnan iloksi ja hyödyksi” (Kalliola 1939 ja 1968). Mukaan tuli maisemanhoito ja kulttuurimaisemien suojeleminen (Söyrinki 1954). Syntyi *kulttuurinen luonnonsuojelu* – esteettisten, tieteellisten ja eettisten luonnonvarojen suojeleminen (Kalliola 1968). Yhteiskunnan vaurastumisen ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä luonnossa virkistäytymisen tarve erityisesti kaupungeissa kasvoi. Syntyi *sosiaalinen luonnonsuojelu*, joka korosti juuri virkistyskäytön ja ulkoilun tarpeita sekä edellytti luonnolta viihtyisyyttä ja terveellisyttä eikä niinkään luonnontilaisuutta (Kalliola 1968).

Vuonna 1956 perustettiin lailla (634/56) Liesjärven, Linnansaaren, Petkeljärven, Pyhähäkin, Rokuan, Oulangan ja Lemmenjoen kansallispuistot sekä 11 luonnonpuistoa. Suomen Metsätieteellisen Seuran aloitteesta ja yhdessä muiden luonnontieteellisten seurojen kanssa tehty esitys sekä luonnon- ja kansallispuistokomitean mietintö (1952) olivat pohjana hallituksen esityksessä (11.5. 1956), jonka eduskunta hyväksyi yksimielisesti 20.11. 1956 (Kalliola 1957). ”Maassamme on riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia sekä talouselämän ja asutuksen laajentamiseen että luonnonsuojelualueiden perustamiseen” (lain perustelut; Kalliolan 1957 mukaan). Ilmeisesti tämän vuoksi julkinen keskustelu ja myös kansallispuistojen perustamisen vastustus olivat laimeita (esim. Söyrinki 1957).

Luonnonsuojeluaate alkoi saavuttaa yhteiskunnallista merkitystä 1970-luvulle tultaessa, kun saasteongelmiin ja luonnonvarojen tuhlailuun alettiin etsiä syyllisiä ja yhteiskunnan rakentamiseen vaatia uutta suuntaa. Luonnonsuojelu radikalisoitui ja tuli julkiseksi, mutta samalla näkemykset polarisoituivat: esiin tulivat myös suojelun vastustajat. Tämä asetelma heijastui selvästi sekä keskusteluun että käytännön toimiin 1970-luvun lopulla, jolloin Kansallispuistokomitean (1977) mietintö testasi kansallispuistoaatteen kantavuutta laajasti. Komitea ehdotti muun muassa 42 uuden kansallispuiston perustamista sekä yli miljoona hehtaaria uusia suojelualueita.

Kannanotot olivat voimakkaita ja keskustelu vilkasta: "... lehdistössä on vellonut miltei yhtämittäinen kansallispuistomyrsky" (Kellomäki 1977). Monilla suojeltaviksi ehdotetuilla alueilla luontoa turmeltiin tahallisesti suojelun välttämiseksi; kohteina olivat yhtä hyvin valtion kuin yksityisten alueet (esim. Kellomäki 1977, Borg 1992). Näkyvästi esillä olivat työllisyyteen, taloudellisiin vaikutuksiin ja maanomistukseen liittyvät kysymykset, jotka ovat olleet tärkeitä jakajia luonnonsuojelukeskustelussa siitä lähtien. Suojelus suunnitelmien ristiriita yksityisen maanomistuksen ja puun korjuun kanssa kiteytyi erityisesti viljelijäväestön keskuudessa ja puuntuotannon kanssa metsäteollisuudessa (esim. Tamminen 1981, Borg 1992).

Kansallispuistokomitean (1977) ehdotusta karsittiin huomattavasti valtioneuvoston vahvistamassa (24.2. 1978) kansallis- ja luonnonpuistoverkon kehittämissuunnitelmassa, jota sitäköön ei toteutettu koko laajuudessaan. Vuoden 1982 alusta perustetut 11 uutta kansallispuistoa ja 6 vanhan laajennusta sekä 5 uutta luonnonpuistoa ja 4 vanhan laajennusta olivat pinta-alaltaan noin neljänneksen komitean alkuperäisestä ehdotuksesta. Näiden uusien kansallispuistojen joukossa olivat myös Seitsemisen ja Lauhanvuori. Lisäksi vuonna 1983 erillislain voiman saivat Saaristomerren ja Urho Kekkosen kansallispuistot.

Kansallispuistoaatteen ja koko luonnonsuojelun historia heijastaa yleistä asennoitumista kansallispuistoihin. Samalla kun suojelu on saanut laajenevaa kannatusta, mielikuvat kansallispuistojen tehtävistä ja merkityksestä ovat kehittyneet ja selkiytyneet. Kansallispuistot olivat pitkään lähes pelkästään luonnonsuojelualueita, ja palveluiden rakentaminen ja kehittäminen on selvästi ollut viimeksi kuluneen vuosikymmenen haasteena.

2.1.2 Luonnonsuojelu ja palvelut

Alkuperäisen luonnon suojelu ja "nykyajan kansallispuistoaate" saavuttivat liki nykyisen sisältönsä 1960-luvulle tultaessa. Myöhempi radikalisoituminen laajensi luonnonsuojelun käsitteen sisältöä, mutta perinteinen alueiden suojelu on yhä keskeinen osa luonnonsuojelun kokonaisuutta. Keskustelua aatteen sisällä onkin käyty lähinnä suojelun asteesta ja esimerkiksi siitä, mitä kansallispuistoissa saa suojelun estämättä tehdä. Esimerkiksi vuonna 1956 säädetyin lain perusteluissa mainittiin valvonta sekä mahdollinen vartijantilojen rakentaminen puistoihin (ks. Kalliola 1957); sen vastakohtaa edustaa lähinnä Yhdysvalloissa suosittu "kansallishuvipuisto", johon kuuluvat oleellisesti matkailupalvelut ja ihmisten viihdyttäminen (esim. Borg 1992).

Lain (674/81) mukaan kansallispuistojen rauhoitussäännöksistä (ks. 7 §) määrätään asetuksella. *Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista* 18.12. 1981/932 astui voimaan saman aikaisesti lain kanssa vuoden 1982 alussa ja sen muutos (3.2. 1989/117) 1.3. 1989. Asetuksen mukaan kansallispuistoissa on kielletty (1 §) ojitus ja maa-ainesten ottaminen, rakennusten, teiden ja laitteiden rakentaminen, eläinten tappaminen, pyydystäminen ja häytyttäminen sekä eläinten pesien, kasvien ja kasvinosien ottaminen ja vahingoittaminen. Lisäksi kielletään muutkin toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

Kansallispuistot ovat alkuperäisenkin määritelmänsä mukaan tarkoitettu myös yleisön käyttöön, ja nykyinen kansainvälisesti hyväksytty määritelmä jakaa kansallispuiston tehtävät neljään ryhmään. Tärkein niistä on suojeleminen, jonka sallimiin rajoihin muut tehtävät on sovittava. Suojelun lisäksi kansallispuistojen tehtävänä on edistää ympäristökasvatusta, opetusta ja yleistä luonnontemusta, luonnontieteellistä tutkimusta ja ympäristön tilan seuranta sekä palvella kansalaisia yleisenä virkistytymispaikkana. Kansallispuistot ovat kaikille avoimia nähtävyyshetkiä, jotka antavat mahdollisuudet luontoretkeilyyn ja luontoelämyksen kokemiseen (Metsähallitus 1993a).

Suurin osa Suomen kansallispuistoista on perustettu kolmessa vaiheessa suurena joukkona yhdellä kertaa. Niinpä käytön suunnittelu ja suuntaaminen, kunnostus, hoidon vaatimat järjestelyt ja muut käytännön työt ovat jääneet vähälle huomiolle varsinkin ennen puistojen perustamista. Kansallispuistojen valtakunnallinen hallinto hahmottui vasta 1980-luvulla, jolloin myös varsinainen palveluiden rakentaminen aloitettiin (esim. Borg 1992). Aktiivisen kansallispuistopolitiikan aika on siis varsin lyhyt, ja esimerkiksi suositukset puistojen hoidon periaatteiksi on vahvistettu vasta vuonna 1992 (Metsähallitus 1993a).

Palveluiden kehittyessä yhtä hyvin kuin kävijämäärien kasvaessa kansallispuistojen hoito ja käytön ohjaus on tullut entistä laajemmaksi tehtäväksi. Luonnon suojelun ja kävijöiden palvelun välisen mahdollisen ristiriidan sovittaminen käytännön tasolla on edelleen puistojen suunnittelussa ja hoidossa keskeinen kysymys. Selvästi on osoittautunut tarpeelliseksi koordinoita puistojen palvelutoimintaa kokonaisvaltaisesti. Tärkeässä asemassa ovatkin lakisääteiset puistojen hoito- ja käyttösuunnitelmat (runkosuunnitelma) sekä mahdollisesti tarpeelliset erityissuunnitelmat.

2.1.3 Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen perustaminen

Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (2.10. 1981/674) säätää seuraavaa (1 §):

“Luonnonsuojelulain (71/23) mukaisiksi erityisiksi suojelualueiksi eli kansallispuistoiksi muodostetaan seuraavat alueet:

- 3) Seitsemisen alue, joka käsittää noin 3060 hehtaaria valtion omistamia maa-alueita Ikaalisten kaupungissa ja Kurun kunnassa ...
- ...
- 5) Lauhanvuoren alue, joka käsittää noin 2600 hehtaaria valtion omistamia maa-alueita Isojoen ja Kauhajoen kunnissa ...”

Laki (674/81) astui voimaan 1.1. 1982, jolloin siis Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistot tulivat perustetuksi. Lain mukaan kansallispuistoihin kuuluviksi luetaan myös valtion omistukseen siirtyvät puistojen rajojen sisällä sijaitsevat alueet (9 § 1 mom), minkä lisäksi puistoihin rajoittuvat valtion omistukseen siirtyvät alueet voidaan liittää puistoihin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä (9 § 2 mom). Näiden säädösten nojalla Seitsemiseen on liitetty eräitä pieniä alueita. Yleisempi tapa on kuitenkin ollut koota pienet laajennuskohteet laajemmaksi kokonaisuudeksi, joka liitetään puistoon erillisellä lailla. Seitsemistä onkin laajennettu lailla vuonna 1989 ja Lauhanvuorta vuoden 1993 lopulla.

Laki Seitsemisen kansallispuiston laajentamisesta (116/89) säättää, että (1 §):

“... kansallispuistoon liitetään Soljasten alue, johon kuuluu noin 900 hehtaaria valtion omistamia alueita ...”

Laki Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta (945/93) säättää, että (1 §):

“... kansallispuistoon liitetään alue, johon kuuluu noin 1050 hehtaaria valtion omistamia alueita Isojoen ja Kauhajoen kunnissa.”

Tällä hetkellä Seitsemisen kansallispuiston pinta-ala on noin 4170 hehtaaria, josta vesiä on 180 hehtaaria. Lauhanvuoren kansallispuiston pinta-ala laajennuksen jälkeen on noin 3650 hehtaaria.

Kumpikaan puisto ei kuulunut Kansallispuistokomitean (1977) kiistanalaisiin ehdotuksiin, ja niiden perustaminen sujui ilman suurempaa vastustusta. Sekä Lauhanvuoressa että Seitsemisessä valtion omistamien maiden suojelua kannatettiin varsin yleisesti, ja vastustusta herätti yleensä vain suojelun ulottaminen yksityismaille. Tämä käy ilmi erityisesti kuntien lausunnoista. Lisäksi kansallispuistojen perustamista kannatti laaja paikallisten asukkaiden joukko (esim. Hyyppän kylätoimikunta ja Lauhanvuoritoimikunta). Sitä vastoin molempien kansallispuistojen perustamista vastusti metsähallinnon Etelä-Suomen piirikuntakonttori erityisesti metsätalouteen ja työllisyyteen liittyvillä perusteilla.

2.2 Lauhanvuoren kansallispuisto

Lauhanvuoren huippu on Länsi-Suomen korkein kohta, joka kohoo 231 m merenpinnan ja noin 100 m ympäröivän lakeuden yläpuolelle. Jääkauden jälkeen merenpinnan (203 m) yläpuolella oli sen lakiosa, yksinäinen Lauhansaari, josta muut maa-alueet olivat etäällä. Korkeuden, sijainnin ja kallioperän erityispiirteiden ansiosta Lauhanvuoren geologinen menneisyys ja eliöstön muotoutuminen ovat erityisen monipuoliset (esim. Salomaa 1983, Palomäki 1991). Niinpä runkosuunnitelmassa (Metsähallitus 1985) puiston hoidon erityistavoitteiksi määriteltiin erikoisten geologisten muodostumien sekä lähde- ja suoluonnon suojelu ja esittely.

Lauhanvuori on ollut luonteva näköalapaikka sekä paikallisen väestön juhlapaikka (esim. Metsähallitus 1985 ja 1991). Siitä on tullut myös suosittu retkeily-, marjastus- ja hiihtopaikka, jossa on järjestetty säännöllisiä yleisötapahtumia ja ryhmäopastusta jo vuosia. Nykyään Lauhanvuorta markkinoidaan aktiivisesti osana sijaintikuntien Isojoen ja Kauhajoen yhteistä “Länsi-Suomen luontomatkailualue” projektia. Lauhanvuoren saavutettavuus on hyvä, ja puiston halki johtavan tien varresta pääsee kätevästi kaikille merkittävälle nähtävyyksille. Siksi käytön ohjauksella on erityisen tärkeä merkitys puiston tulevaisuudelle.

Lauhanvuoren kansallispuiston käytön ja hoidon periaatteet on määritelty vuonna 1985 vahvistetussa runkosuunnitelmassa (Metsähallitus 1985). Lisäksi erikseen on laadittu suunnitelma lakialueen käyttöä ja hoitoa varten (Metsähallitus 1991). Runkosuunnitelman perusteluiden mukaan tärkeää on pysäyttää kulumisen eteneminen, joka ennen palveluvarustuksen rakentamista alensi useiden kohteiden nähtävyydsarvoa. Lauhanvuorta on kehitetty ensisijaisesti päiväkäyttöä varten, ja tarkoituksena on ollut luoda edellytykset myös talvi-, telttaretkely- ja opetuskäytölle. Lisäksi eräät palvelut, esimerkiksi osa opastustoiminnasta on ollut tarkoitus järjestää yhteisiksi lähellä sijaitsevan Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuiston kanssa (Metsähallitus 1985).

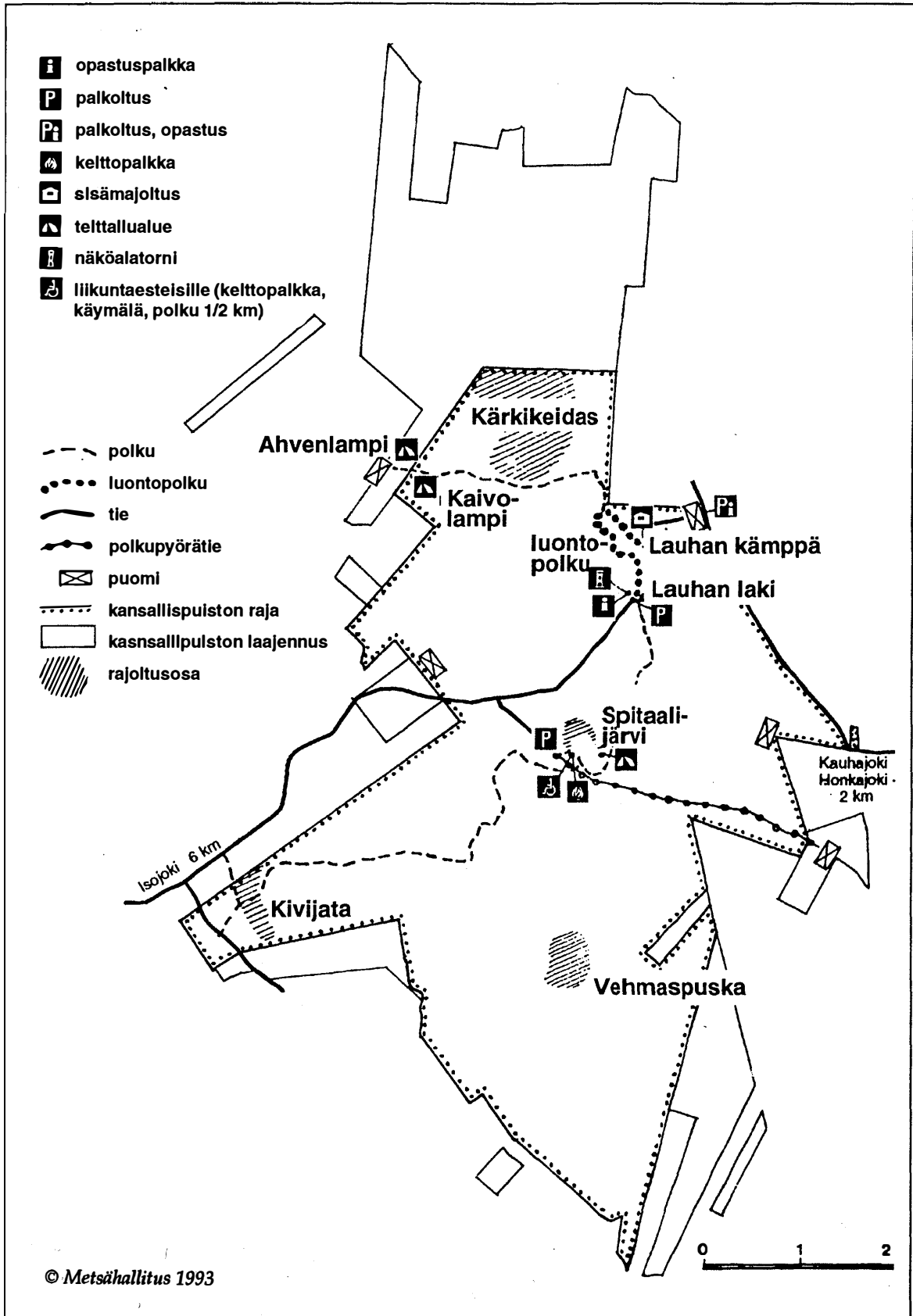
Yleispiirteisen maankäytön mukaan Lauhanvuori jakaantuu Kärkikeitaan, Lauhanvuoren, Lauhankankaan ja Etelä-Lauhan syrjäosiin, joiden yhteispinta-ala on noin 1670 hehtaaria, sekä muun puistoalan kattavaan nähtävyydsosaan. Syrjäosat on jätetty eheiksi erämaisiksi kokonaisuuksiksi ilman palveluita, jotka kaikki on keskitetty nähtävyydsosaan. Eri perustein muodostettuja rajoitusosia Kärkikeitaan, Spitaalijärven, Kivijadan ja Vehmaspuskan alueilla on yhteensä 115 hehtaaria. Kivijadan rajoitusosassa jadan ylittäminen lumettomana aikana on sallittu ainoastaan rakennettua reittiä pitkin, ja muissa rajoitusosissa liikkuminen on kielletty kokonaan 10.5.-15.7. välisenä aikana. Pääosa puistoalasta on siten perusosaa, jossa liikkuminen on vapaata mutta palvelujärjestelyillä ohjattua. Telttailu ja tulenteke on sallittu vain niitä varten osoitetuilla ja varustetuilla paikoilla (Metsähallitus 1985 ja 1987a; kuva 1).

Lauhanvuorella ei toistaiseksi ole varsinaista opastuskeskusta, joskin Kauhanevan-Pohjankankaan puiston kanssa yhteinen molempien puistojen ulkopuolella sijaitseva keskus on ollut suunnitelmissa pitkään. Keskusopastuspaikka on sijoitettu Lauhanvuoren laelle näköalatornin yhteyteen. Muita opastuspaikkoja puiston sisällä ovat Spitaalijärvi ja Lauhan kämpä. Telttailualueita ovat Spitaalijärvi, Kaivolampi ja Ahvenlampi; niiden sekä Lauhan kämpän yhteydessä on myös nuotiopaikat. Keskusopastuspaikan ja Lauhan kämpän lähimaastossa on luontopolku, minkä lisäksi palveluihin kuuluu puiston yleisesite.

Moottoriajoneuvoilla liikkuminen on sallittu vain puiston halki johtavalla tiellä. Sen haarat lukuun ottamatta Spitaalijärvelle johtavaa lyhyttä osuutta sekä kaikki muut tiet on suljettu. Paikoitustilat on sijoitettu Lauhanvuoren laelle näköalatornin lähelle ja Spitaalijärven opastuspaikan yhteyteen. Kaivolammilta Kivijadalle johtava retkeilyreitti on viitoitetun polkureitin runko, jonka varrella kaikki tärkeimmät nähtävyydet ja varustetut paikat puiston nähtävyydsosassa sijaitsevat.

Palvelupisteitä huolletaan säännöllisesti, ja esimerkiksi keittopaikoille on varattu polttopuut kävijöitä varten. Jokaisessa palvelupisteessä on jätesäkki ja käymälä sekä Spitaalijärvellä jopa invakäymälä. Ainakin Spitaalijärven ja keskusopastuspaikan käymäläjätteet kompostoidaan vastarakennetuissa käymälöiden läheisyyteen sijoitetuissa kompostilaatikoissa. Lauhanvuori on ollut mukana valtakunnallisessa jätehuollon kehittämistyössä (ks. Inkinen & Peura 1993, Peura & Inkinen 1993). Lauhanvuoren tärkeimmät palvelut on merkitty kuvaan 1.

Lauhanvuoren kävijämäärä on noussut noin 8000:sta vuonna 1982 (Metsähallitus 1985) noin 15000:een vuonna 1991 (Ravela 1992) ja 20000:een vuonna 1992 (Ruhkanen 1993). Vuonna 1993 puistossa vieraili jo yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana yli 17500 kävijää (vrt. kuva 3). Siten runkosuunnitelman kävijäennuste on ylittynyt, ja palveluiden järjestämisellä saavutettu käytön alueellinen keskittyminen on ollut puiston kannalta erittäin tärkeää.

Kuva 1. Lauhanvuoren kansallispuisto vuonna 1993.

2.3 Seitsemisen kansallispuisto

Seitseminen on esimerkki kansallispuistosta, jonka palveluita on kehitetty monipuolista käyttöä ja runsasta kävijämäärä varten. Myös Seitseminen on ollut suosittu käyntikohde jo pitkään, ja sen peruspalveluiden rakentaminen ja opastustoiminta aloitettiin useita vuosia ennen kansallispuiston perustamista (esim. Tampereen seutukaavaliitto 1974, Kollani & Kollani 1990). Puiston runkosuunnitelma vahvistettiin vuonna 1984 (Metsähallitus 1984), mutta lähinnä alueliitosten ja runsaan käytön vuoksi on laadittu ehdotus uudeksi runkosuunnitelmaksi (Metsähallitus 1993b). Lisäksi Seitsemisessä on laadittu jätehuollon kehittämissuunnitelma (Inkinen ym. 1992) sekä eräitä erityissuunnitelmia (esim. Metsähallitus 1988).

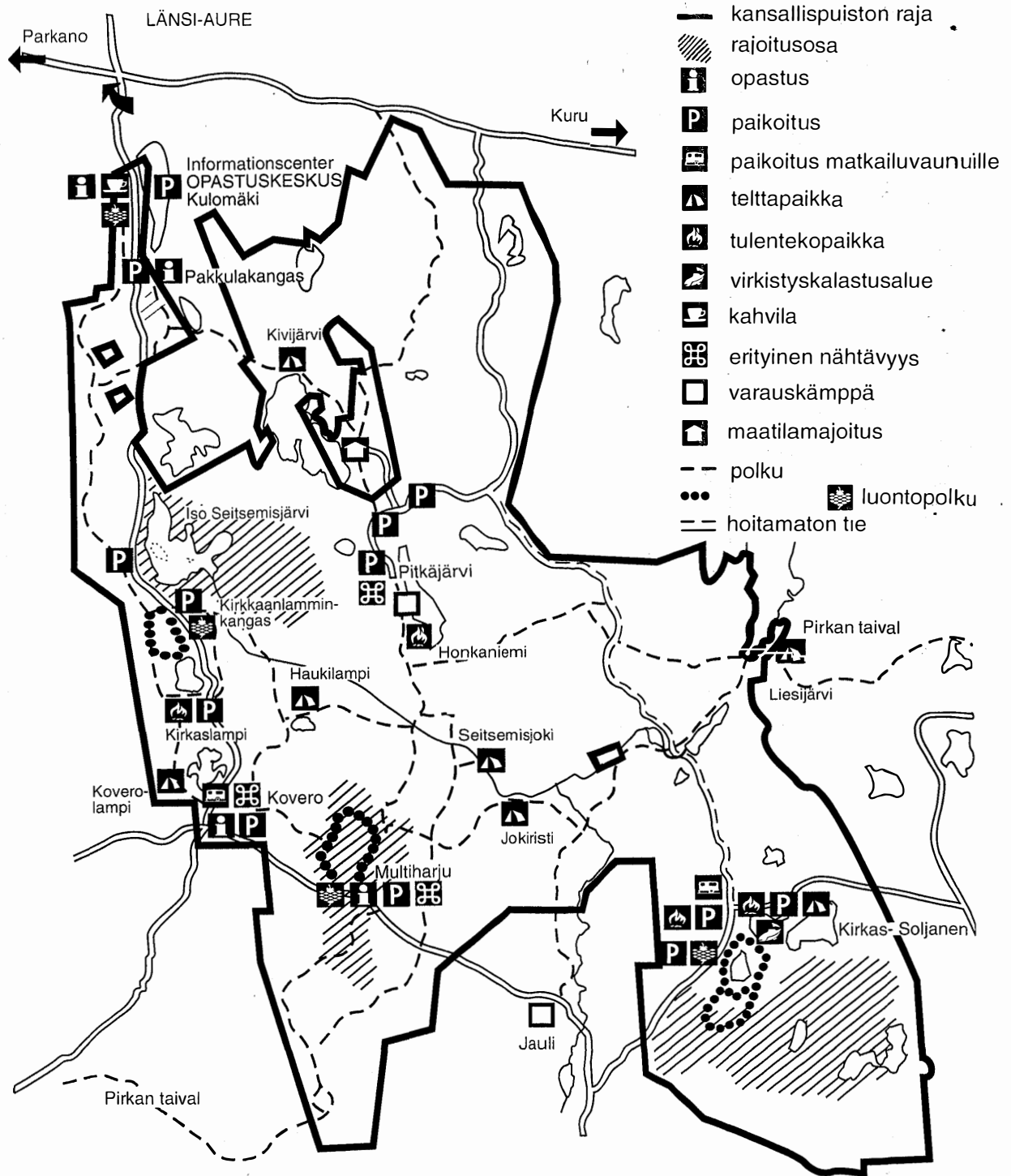
Seitsemisen kansallispuiston ensisijainen tavoite on säilyttää Suomenselän luontoa, minkä lisäksi vaalitaan vanhaa kulttuurimaisemaa. Palveluiden kehittämisen lähtökohdiana on ollut runsas virkistys- ja opetuskäyttö. Monipuolinen opastus- ja palveluvarustus ja opastettujen ryhmien tutustumismahdollisuus on Seitsemisen erityispiirre Suomen kansallispuistoverkon osana. Tärkein käyttäjäryhmä on päiväkävijät, minkä lisäksi palveluissa on varauduttu telttailijoihin ja sisämaajoitusta tarvitseviin kävijöihin (Metsähallitus 1993b).

Yleispiirteisen maankäytön mukaan Seitseminen jakaantuu viiteen yhteisalaltaan 1445 hehtaarin syrjäosaan ja muun puistoalan kattavaan nähtävyytensä osaan. Pysyviä rajoitusosia Seitsemisessä on yhteensä 546 hehtaaria Multiharjulla ja Pakkulakankaalla, missä liikkuminen on sallittu vain merkityillä poluilla, sekä Iso Seitsemisjärvellä ja Soljasilla, missä liikkuminen on kielletty 1.4.-31.7. välisen ajan merkittyjen polkujen ulkopuolella. Muu puisto kuuluu perusosaan, jossa liikkuminen on vapaata mutta telttailu ja tulenteke sallittu vain tarkoitukseen osoitetuilla ja varustetuilla paikoilla (Metsähallitus 1987b ja 1993b; kuva 2).

Luonnonvaraisen alueen lisäksi Seitsemiseen kuuluvat Koveron entisen kruununmetsätorpan, Pitkäjärven kämpän ja Ison Seitsemisjärven niityn perinnemaisema-alueet sekä eräät historialliset ja esihistorialliset paikat. Palvelualueet käsittävät tiet, polut, opastuskeskuksen, opastus- ja levähdyspaikat, Kirkas-Soljasen kalastuspaikan, majoitustilat sekä hallinnon, valvonnan ja huollon rakennukset lähiympäristöineen, minkä lisäksi puistossa on Koveron ja Kortosalon yhteensä 48 hehtaarin opetusalueet lähinnä ryhmien opetuskäyttöön (Metsähallitus 1993b). Tärkeimmät palvelut on merkitty kuvaan 2.

Seitsemisen opastuskeskus Länsi-Aureessa otettiin käyttöön vuonna 1988, ja siihen kuuluvat muun muassa yleiset oleskelutilat ja kahvio, henkilökunnan työskentelytila, tilat pysyvää ja vaihtuvia näyttelyitä varten, auditorio, käsikirjasto ja opintokokoelma ja yleisökäymälät. Opastuspaikat sijaitsevat Koverossa, Multiharjulla ja Pakkulakankaalla, minkä lisäksi suunnitteilla on Kirkkaanlamminkankaan, Pitkäjärven kämpän, Saari-Soljasen ja Liesilammen opastuspaikat. Nämä ja kolme muuta kohdetta toimivat levähdyspaikkoina; osassa varustukseen kuuluu muun muassa käymälä ja jättesäiliö. Keittopaikkoja on kolme, minkä lisäksi tulisija on kaikilla kuudella telttailualueella. Luontopoluista on toistaiseksi toteutettu Kulomäki opastuskeskuksen lähellä ja Multiharju. Seitsemiseen kuuluu myös Kirkas-Soljasen virkistyskalastuspaikka, mutta tulevaisuudessa virkistyskalastus on tarkoitus suunnata puiston ulkopuolelle (Metsähallitus 1993b).

© Metsähallitus 1994

Kuva 2. Seitsemisen kansallispuisto vuonna 1993.

3 MENETELMÄT JA AINEISTO

3.1 Kyselyn perusteet ja suorittaminen

Kävijätutkimusten suurimmat ongelmat liittyvät kävijäkunnan tilastolliseen edustavuuteen ja tavoittamiseen. Monissa kansallispuistoissa, esimerkiksi Seitsemisessä ja myös Lauhanvuoressa, kävijämäärien tilastointi on kohtalaisen luotettavaa. Kuitenkin kävijöiden kotipaikka- ym. -tietojen kerääminen tilastollisesti edustavasti lienee käytännössä mahdotonta. Vieraskirjoihin voi tosin kertyä tiedot suurestakin osasta kävijöitä (vrt. Kollani & Kollani 1990), mutta niidenkään edustavuutta ei voida tietää. Siksi postikyselyn tekeminen puistokävijöille ei ole mielekäästä. Myös valtakunnallinen koko väestölle suunnattu postikysely, johon vastaajaksi valikoituisi riittävä määrä juuri näiden puistojen kävijöitä, olisi käytännössä mahdoton. Tilastollisesti pätevän otannan suorittaminen ei käy kohtuullisella työllä edes puistossa paikan päällä.

Toisaalta kävijätutkimusten tarkoituksena on yleensä kerätä tietoja puistojen kehittämistä ja käytännön työtä varten. Tähän tarkoitukseen myös kvalitatiivinen ja suuntaa-antava aineisto on yleensä hyvinkin riittävä. Niinpä käyttökelpoisen ja luontevin menetelmä sekä asioiden muistamisen ja kirjaamisen että kävijöiden tavoittamisen kannalta on puistokäyntien yhteydessä tehtävä kysely. Siinä otoskoko ei voida kontrolloida, vaan tavoitteeksi asetetaan yleensä kerätä mahdollisimman runsaasti vastauksia. Suuren määränsä ansiosta ne antavat ilman tilastollista edustavuuttakin ainakin kohtalaisen luotettavan kuvan tutkittavan puiston kävijöistä ja käytöstä.

Tämän tutkimuksen menetelmäksi valittiin kaikille Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijöille osoitettu kysely, johon mahdollisimman moni kävijä pyrittiin saamaan vastaajaksi puistossa käynnin yhteydessä. Kummallekin puistolle laadittiin kyselyä varten erilliset lomakkeet, jotka olivat keskenään samantyyppiset lukuun ottamatta puistojen nimiä sekä viimeisen sivun erityiskohteita; Seitsemisen lomake ja Lauhanvuoren lomakkeen viimeinen sivu on esitetty liitteissä 1 ja 2. Lomake oli henkilökohtainen, ja kukin vastaus edustaa vastaajan omia näkemyksiä. Ryhmistä saattoi siten vastata useampikin kuin yksi kävijä.

Vastauksia kerättiin kahdella tavalla seuraavasti:

- 1 Kyselylomakkeet asetettiin näkyvästi esille kaikkien kävijöiden saataville, ja lyhyellä esitteellä pyydettiin kävijöitä osallistumaan tutkimukseen. Kävijöiden tuli oma-aloitteisesti vastata lomakkeeseen. Vastausaktiivisuutta pyrittiin parantamaan järjestämällä yleisökilpailu, josta mainittiin esitteessä lomakkeiden sijaintipaikalla sekä kyselyn lähetteessä (liite 1). Kullekin keräyspaikalle varattiin vastauslaatikko, johon täytetyt lomakkeet tuli jättää.

Lauhanvuorella lomakkeet olivat tarjolla näköalatornin alakerrassa 25.6.-31.8. 1993 välisen ajan, jonka jälkeen myös puiston opastustoiminta loppui. Lisäksi heinäkuun loppupuolella Spitaalijärven keittopaikan yhteyteen asetettiin lomakkeiden palautuslaatikko, jonne tosin jätettiin vain muutama vastaus. Seitsemisessä kyselypiste oli opastuskeskuksen vastaanoton tiskillä, minkä lisäksi täytettyjä lomakkeita otettiin vastaan Koveron perinnetilalla. Vastausten kerääminen aloitettiin samaan aikaan kuin Lauhanvuorella, ja se lopetettiin syyskuun ensimmäisen viikon lopulla. Muutama vastaus tosin saatiin tämän jälkeenkin. Henkilökunnan tehtävänä oli tarvittaessa antaa lisätietoja tutkimuksesta, avustaa vastaajia lomakkeen täytössä sekä aktiivisesti jakaa lomakkeita ja näin hankkia vastauksia.

- 2 Aineiston keruun loppuvaiheessa 14.-29.8. välisenä aikana vastauksia hankittiin haastattelemalla molempien puistojen kävijöitä henkilökohtaisesti. Haastattelijat joko täyttivät kyselylomakkeen itse tai antoivat haastateltavan täyttää lomakkeen. Puistojen sijaintialueen kunnat palkkasivat työllisyysvaroilla haastattelijat seuraavasti: Isojoen kunta kaksi (Päivi Lahti ja Juha Jaakkola) Lauhanvuorelle sekä Kurun kunta yhden (Marjut Liesivesi) ja Ikaalisten kaupunki kaksi (Arja Ylijoki ja Hannu Häkli) Seitsemiseen. Sitten Kauhajoki oli sijaintikunnista ainoa, joka ei osallistunut tutkimukseen.

Haastatteliijoille annettiin ennen työn alkua lyhyt koulutus. Haastattelijat viettivät vaihtelevan pituisia aikoja eri päivinä ja eri puolilla puistoja, ja viikonlopputyötä pyrittiin korostamaan. Haastattelun suunnitteluun ja tekniikkaan liityvissä kysymyksissä asiantuntija-apua antoi apul. prof. Hannu Katajamäki (Vaasan yliopisto).

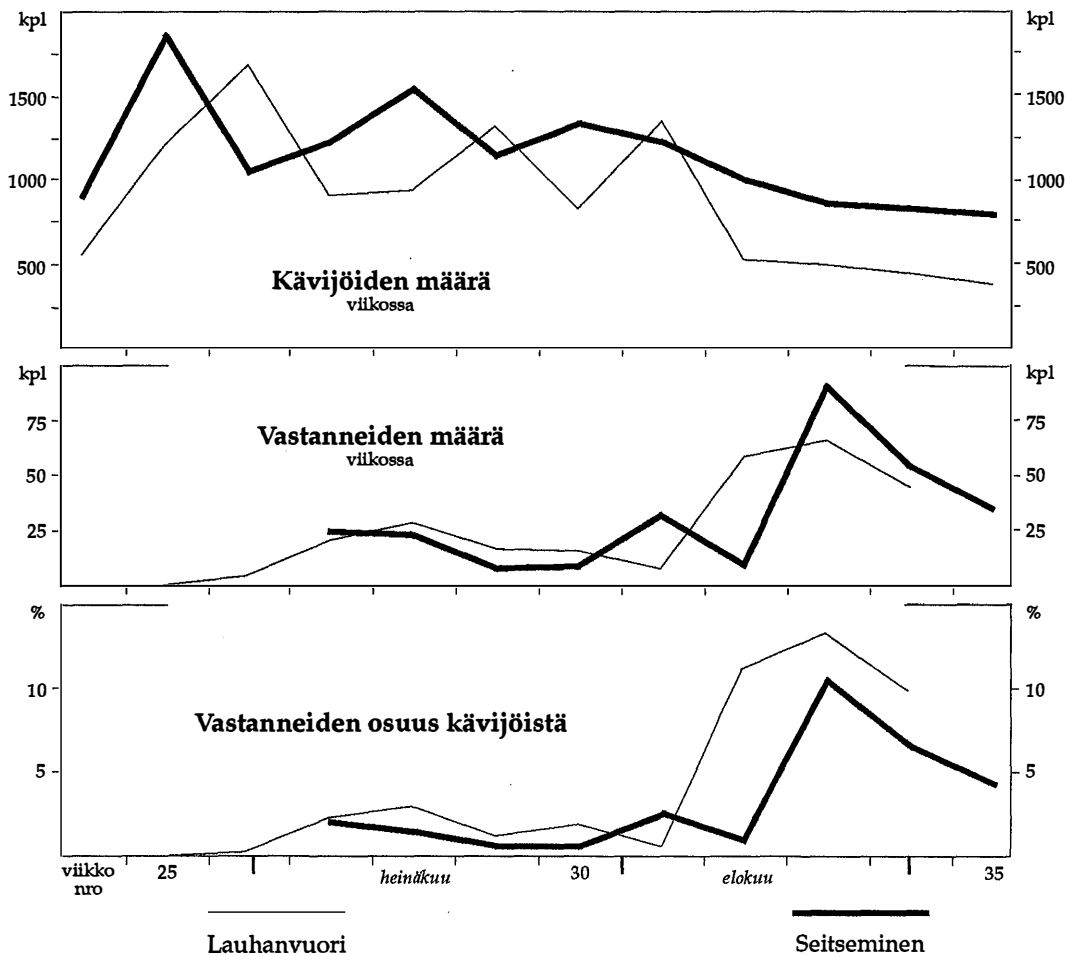
3.2 Vastanneiden aineisto

Kyselyyn vastasi Lauhanvuorella 267 ja Seitsemisessä 296 kävijää, ja vastanneiden aineisto käsitti yhteensä 563 vastausta. Kaikki vastaukset hyväksyttiin aineiston käsittelyyn, vaikka joistakin puuttui tarkastelun kannalta tärkeät vastausperustiedot. Noin 50 vastauksen tietoja täydennettiin lisäksi puhelimitse. Lauhanvuorella kertyneistä lomakkeista 103 ja Seitsemisessä 182 oli vastaajien oma-aloitteisesti täyttämiä, ja haastattelijoiden hankkimat vastausmäärät olivat 164 Lauhanvuorella ja 114 Seitsemisessä. Lauhanvuoren kaksi haastattelijaa keräsivät siten noin kolmanneksen enemmän vastauksia kuin Seitsemisen kolme haastattelijaa. Ilmeisesti lomakkeiden parempi esilläolo Seitsemisessä houkutteli enemmän oma-aloitteisia vastauksia, kun Lauhanvuorella käynnin keskittymisen suppeammalle alueelle helpotti vastausten hankkimista haastattelemalla.

Tutkimuksen perusjoukko oli molemmissa puistoissa kesäkuun lopun ja syyskuun alun välisenä aikana puistoissa vierailleet kävijät. Lauhanvuoren kävijämäärä näköalatornin optisen laskurin mukaan oli vastausten kertymäaikana 25.6.-31.8. (viikot 25-34) yhteensä noin 9750, ja Seitsemisessä kävi 5.7.-5.9. (viikot 27-35) noin 10000 henkilöä. Saman ajanjakson vertailussa (viikot 25-35) Seitsemisessä oli kävijöitä noin 3000 enemmän kuin Lauhanvuorella. Koko vuoden kävijätilastojen mukaan Lauhanvuorella oli poikennut syyskuun alkuun mennessä noin 17500 kävijää ja Seitsemisessä vastaavasti noin 24500 kävijää.

Vastausten määrien ero Lauhanvuoren ja Seitsemisen välillä vastaa likimain eroa kävijöiden kokonaismäärissä. Haastattelujakso elokuun lopussa painottuu luonnollisesti vastausten kertymien ajallisessa jakautumisessa. Siksi myös vastanneiden osuus kävijöistä oli silloin huomattavan korkea: Lauhanvuoressa kävijöistä 11-13 % ja Seitsemisessäkin 7-11 % oli edustettuna vastanneiden aineistossa elokuun lopulla. Vastanneiden osuudet kävijöiden kokonaismäärästä vaihtelivat muina aikoina Lauhanvuoressa kahta ensimmäistä viikkoa lukuun ottamatta välillä 0,6-3,1 % ja Seitsemisessä 0,7-4,4 %. Koko aineiston keruun aikana Lauhanvuoren kävijöistä kyselyyn vastasi 2,7 % ja Seitsemisen kävijöistä 3,0 %. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijämääriä sekä kyselyyn vastanneiden määriä ja osuuksia kävijämääristä on vertailtu kuvassa 3.

Aineisto on voimakkaasti painottunut loppukesään, jolloin kävijämäärien huiput on ohitettu ja käyttö alkaa hiljentyä. Syyspuolen kansallispuistokävijät saattavat poiketa muina aikoina puistoissa kävijöistä. Esimerkiksi marjastajien ja sienestäjien osuudet voivat korostua – vuoden 1993 marjasato oli tosin heikko mutta sienisato erittäin hyvä. Vastaavasti koululaisryhmiä käy runsaasti varsinkin Seitsemisessä toukokuun aikana, mutta elokuun lopun ja syyskuun alun vastaajista vain pieni osa oli koululaisia.

Kuva 3. Kävijöiden ja kyselyyn vastanneiden määrät sekä vastanneiden osuudet kävijöistä Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993.

3.3 Menetelmän tarkastelu

Tutkimuksen myöhäinen alkamisajankohta johtui tilaajan toimeksiannon viivästyemisestä kesäkuun alkuun, jolloin esimerkiksi toukokuun kävijähuiput molemmissa puistoissa oli jo ohitettu. Kyselylomakkeelle saatiin tilaajan hyväksyntä niin, että monistetut lomakkeet voitiin toimittaa puistojen henkilökunnalle juhannuksen jälkeen kesäkuun lopulla. Siten myös kesäkuun kävijät jäivät käytännössä tutkimuksen ulkopuolelle. Lisäksi lomakkeiden vaatimaton esilläolo varsinkin keräilyjakson alkupuolella johti siihen, että kävijöiden oma-aloitteisesti laatimia vastauksia kertyi melko niukasti. Siten haastattelemalla kerätyt vastaukset olivat tutkimuksen kannalta erittäin tärkeitä.

Kyselylomake osoittautui käyttökelpoiseksi, ja enimmäkseen vastaukset olivat hyviä – yleensä lähes kaikki kohdat oli täytetty. Aineiston syöttäminen tietokoneelle ja käsittely sujuivat vaivatta, eikä vastausten koodauksessa ollut tulkintavaikeuksia. Myös keräilytapojen yhdistelmä osoittautui hyväksi, ja vastauksia kertyi lopulta kohtalaisesti. Kyselyn näkyvämpi esilläolo ja aktiivisempi tiedotus olisi todennäköisesti lisännyt selvästi vastausmäärää. Informoituja vastauspisteitä olisi myös tullut järjestää useampiin paikkoihin. Lisäksi mahdollisuus ottaa kyselylomake mukaan ja palauttaa se maksuttomassa kirjekuoressa myöhemmin olisi todennäköisesti sekä parantanut vastausten laatua että jonkin verran lisännyt vastausten määrää. Myös monet vastaajat esittivät lomakkeessa tällaisen toivomuksen.

Työllisyysvaroilla palkattujen haastattelijoiden käyttö on varteen otettava mahdollisuus tulevissa kävijätutkimuksissa. Kansallispuistot koetaan tärkeinä sijaintialueensa kunnissa – tähänkin tutkimukseen suhtauduttiin varauksettoman myönteisesti, ja kiireisen aikataulun vuoksi ainoastaan Kauhajoelta ei saatu haastattelihoita. Tässä kyselyssä huomattava osa haastattelijoiden hankkimista vastauksista oli vastaajien itsensä täyttämiä, ja tyhjiä kohtia oli keskimäärin jopa enemmän kuin oma-aloitteisesti vastatuissa. Haastattelutilanteessa olisikin tärkeää, että haastattelijat on mukana selostamassa kysymyksiä sekä tarkistamassa puuttuvat tiedot. Huomiota tulisi siksi kiinnittää haastattelijoiden perusteelliseen valmennukseen, jonka yhteydessä lomakkeen täyttöä voitaisiin harjoitella. Haastattelijoiden käyttö on kustannuksiltaan halpa tapa hankkia lyhyessä ajassa runsaasti ja oikein käytettynä myös laadultaan hyviä tietoja puiston kävijöistä ja käytöstä.

Nyt saatujen kokemusten perusteella tulevissa kansallispuistojen kävijätutkimuksissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota vastausten keruun käytännön järjestykseen, jotka tässä tutkimuksessa olivat kustannussyistä ja tilaajan kanssa sovusti molempien puistojen henkilökunnan vastuulla. Kvalitatiivinen tutkimusote – mahdollisimman suuren vastausmäärän hankkiminen ilman otantaa – tulisi tietoisesti valita aineiston keruun lähtökohdaksi. Tämän tutkimuksen suurimmat ongelmat olivat viivästynyt alku sekä vastausten keruun käytännön järjestelyt. Lisäksi tiedot kävijöiden käyntien alueellisesta jakautumisesta puistojen sisällä jäivät puutteelliseksi siitä syystä, että lomakkeet tuli täyttää ja palauttaa samassa tilanteessa – usein heti puistoon tullessa. Kuitenkin itse kyselylomake ja keruutapojen yhdistelmä tarjoavat hyvän pohjan menetelmän jatkokehittämiseksi.

4 TULOKSET

4.1 Kävijät

4.1.1 Kävijöiden perustiedot

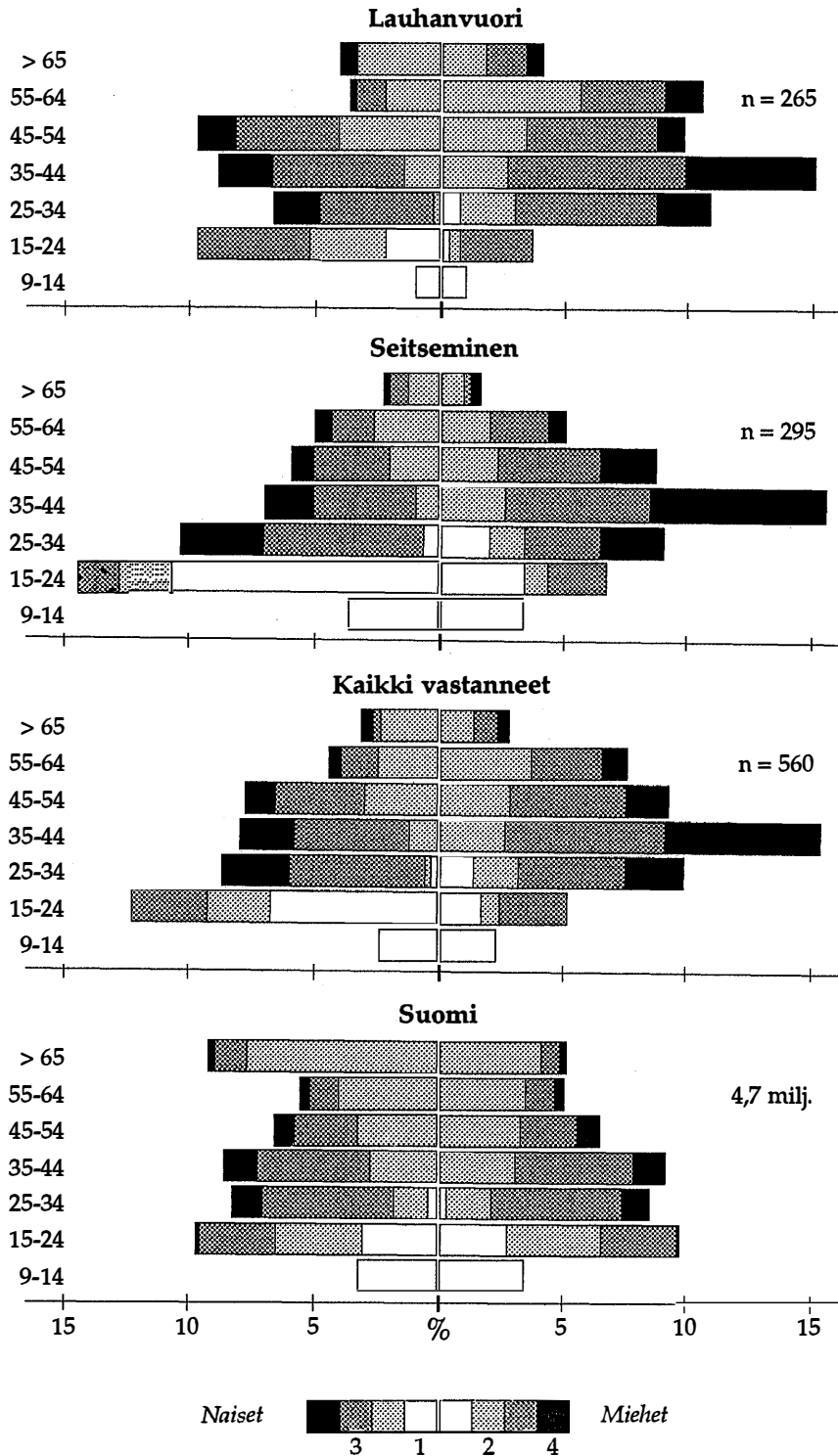
Kyselyyn vastanneiden Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöiden jakautuminen iän, sukupuolen, koulutuksen ja ammatillisen aseman mukaan sekä näiden jakaumien vertailu Suomen koko väestöön on esitetty kuvissa 4 ja 5. Yhteenvedo vastanneiden aineiston perustiedoista on koottu taulukkoon 1. Vertailussa on noudatettu pääosin samoja luokitteluperusteita kuin koko väestön luokittelussa (Tilastokeskus 1993).

Vastanneiden aineiston ikäjakaumassa suurimmat erot Suomen koko väestöön ovat seuraavat: nuorten alle 15 -vuotiaiden osuus Lauhanvuorella ja ikääntyneiden yli 65 -vuotiaiden osuus varsinkin Seitsemisessä on pienempi, 35-44 -vuotiaiden osuudet molemmissa puistoissa ovat hieman suuremmat sekä nuorten 15-24 -vuotiaiden osuus Seitsemisessä on suurempi kuin koko väestössä. Muissa ikäluokissa jakaumat vastaavat hyvin Suomen väestöä. Lapset eivät tietenkään valikoitu vastaajiksi samassa suhteessa kuin muut kävijät – lasten osuus kyselyaineistossa ei vastaa heidän osuuttaan puistojen kaikista kävijöistä. Kyselyn nuorin vastaaja oli 9 -vuotias ja vanhin 83 -vuotias.

Vastanneiden sukupuolijakauma on hieman miesvoittoinen verrattuna koko väestöön. Lauhanvuorella vastanneista oli naisia 49 % ja Seitsemisessä 45 %, kun koko väestössä osuus on 51,5 % (Tilastokeskus 1993). Vastanneiden aineistossa naisten osuus on kuitenkin koko väestönkin osuutta suurempi nuorissa 15-24 -vuotiaissa varsinkin Seitsemisessä. Vastaavasti miesten osuus korostuu vanhemmissa yli 35 -vuotiaissa ikäluokissa, erityisesti 35-44 -vuotiaita miehiä kävi molemmissa puistoissa runsaasti (kuva 4, taulukko 1).

Runsaasti koulutusta saaneet muodostivat vastanneiden aineiston suuren enemmistön. Keskiasteen ja erityisesti korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuudet olivat kyselyaineistossa selvästi suuremmat kuin koko väestössä. Varsinkin Seitsemisen kävijöistä huomattava osa oli koulutettuja, minkä lisäksi naispuolisten opiskelijoiden suuri määrä poikkesi selvästi muusta Suomen väestöstä. Korkea-asteen koulutuksen saaneita 35-44 -vuotiaita miehiä oli molempien puistojen vastanneissa erittäin runsaasti. Seitsemisessä vastanneista naisista yli puolet oli suorittanut ylioppilastutkinnon ja miehistäkin lähes 44 %. Lauhanvuorella vastaavat osuudet olivat liki kolmanneksen pienemmät (taulukko 1).

Ammatillisen aseman jaottelun mukaan (kuva 5) tärkeimmät kävijäryhmät ovat työntekijät ja toimihenkilöt molemmissa puistoissa ja opiskelijat Seitsemisessä. Vastaavasti vain kolme maatalousyrittäjää täytti lomakkeen Seitsemisessä. Luokkaan "muut" kuuluvat lähinnä ko. kohtaan vastaamatta jättäneet ja kotitöitä tekevät. Työttämien määrä on pienempi kuin valtakunnan työttömyysaste, joka viime aikaisten tietojen mukaan on ylittänyt 20 %. Valtakunnallinen sosioekonominen tilasto (Tilastokeskus 1993) ei sisällä työttömiä, vaan he jakautuvat muihin luokkiin sen aseman mukaan mikä heillä oli ennen työttömyyttä. Niinpä työntekijöiden ja toimihenkilöiden osuudet vastaavat hyvin koko väestöä, mutta naispuolisia toimihenkilöitä on runsaasti. Lisäksi opiskelijoita ja yrittäjämiehiä on enemmän mutta eläkeläisiä vähemmän kuin koko väestössä.

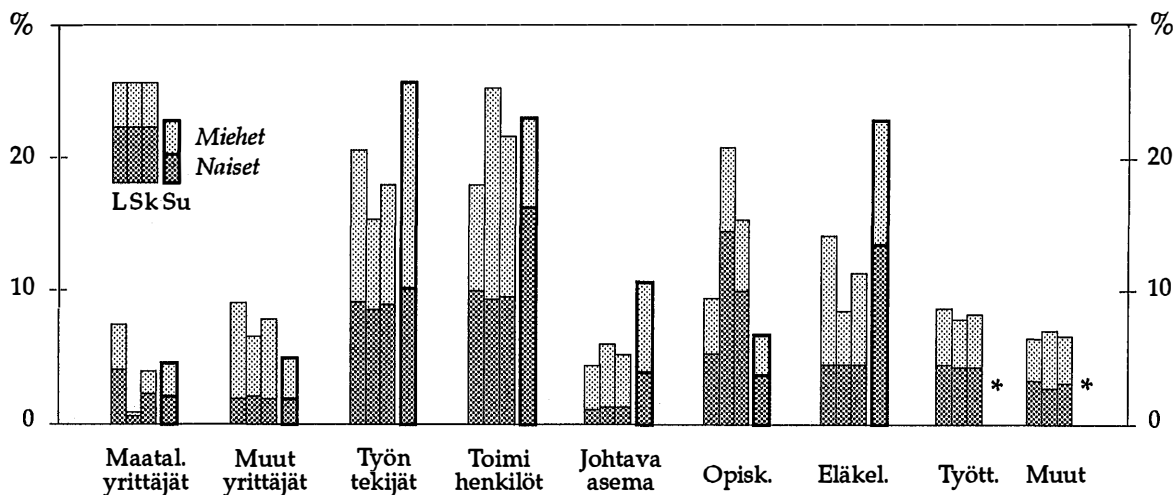

Kuva 4. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa vastanneet, kaikki vastanneet sekä Suomen väestö (> 9v; lähde: Tilastokeskus 1993) iän, sukupuolen ja koulutuksen mukaan. 1 = opiskelijat ja koululaiset; 2 = ei peruskoulutuksen jälkeistä tutkintoa; 3 = keskiaste; 4 = korkea-aste.

Taulukko 1. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993 kyselyyn vastanneiden perustietoja sukupuolen mukaan: ikäjakauma sekä 15 vuotta täyttäneissä ylioppilaiden osuus, ammatillinen koulutus ja ammatillinen asema (luvut vastanneiden lukumääriä)

	<u>Lauhanvuori</u>		<u>Seitseminen</u>		<u>Kaikki</u>	
	naiset	miehet	naiset	miehet	naiset	miehet
Ikäjakauma						
< 15	3	3	11	10	14	13
15-24	26	10	43	19	69	29
25-34	18	29	31	27	49	56
35-44	24	40	21	47	45	87
45-54	26	26	18	26	44	52
55-64	10	28	15	15	25	43
> 65	11	11	7	5	18	16
Yhteensä	118	147	146	149	264	296
osuus, %	49	51	45	55	47	53
Peruskoulutus, yli 15 v. ylioppilaita, %	35,3	34,0	52,6	43,6	44,6	38,7
Ammatillinen koulutus						
ei tutkintoa	32	35	21	29	53	64
opiskelija	14	11	40	18	54	29
keskiaste	52	69	52	53	104	122
korkea-aste	18	28	22	41	40	69
Yhteensä	116	143	135	141	251	284
Sosioekonominen asema						
Maatalousyrittäjä	11	9	2	1	13	10
Muu yrittäjä	5	19	6	13	11	32
Työntekijä	24	30	24	19	48	49
Toimihenkilö	26	21	26	44	52	65
Johtavassa asemassa	3	9	4	13	7	22
Opiskelija	14	11	40	18	54	29
Eläkeläinen	12	25	13	11	25	36
Työtön	12	11	12	10	24	21
Muut, ei vast	9	8	8	12	17	20
Yhteensä	116	143	135	141	251	284

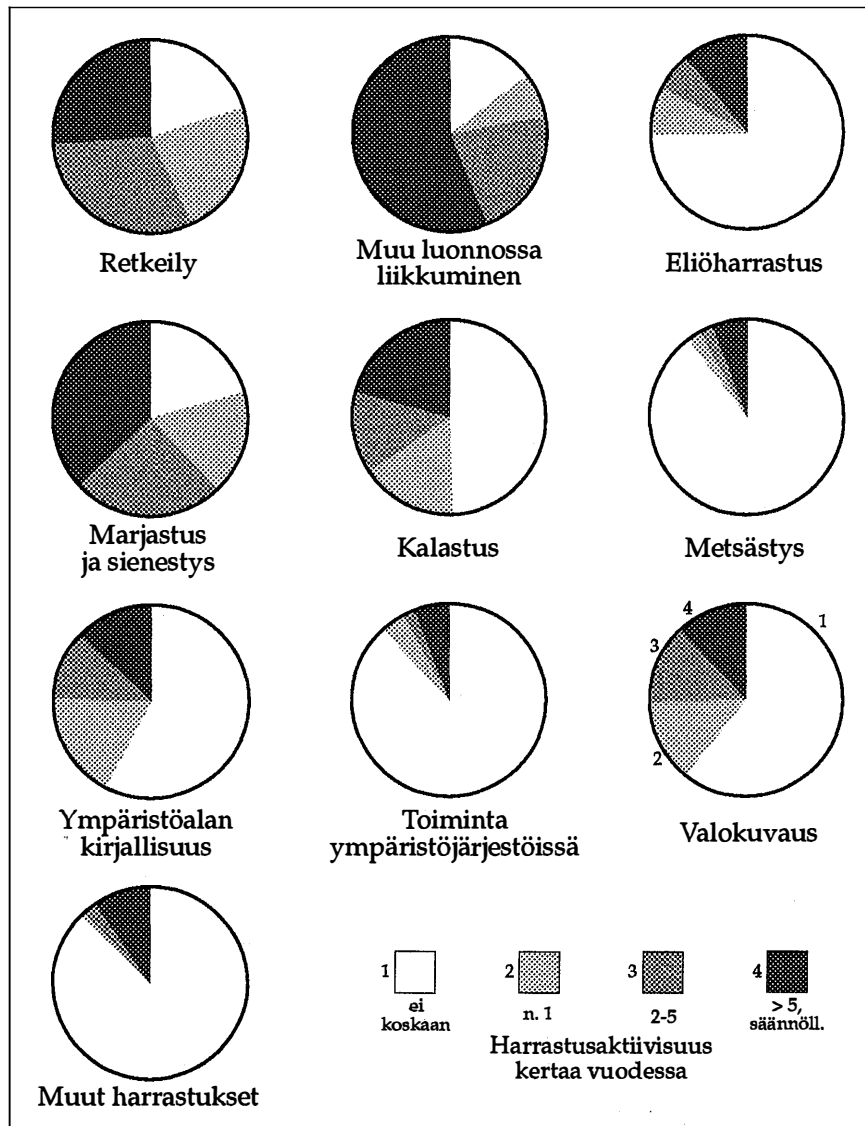
Kuva 5. Kyselyyn vastanneiden ammatillinen asema ("sosioekonominen" asema; 15 vuotta täyttäneet) sukupuolen mukaan Lauhanvuoreen (L) ja Seitsemisen (S) kansallispuistoissa, koko aineistossa (k) sekä Suomen väestössä (Su; lähde: Tilastokeskus 1993; * työttömät ja muut sisältyvät koko väestössä muihin luokkiin, ks. teksti).

4.1.2 Kävijöiden harrastukset

Selvästi yleisimmät luontoon liittyvät harrastukset olivat luonnossa liikkuminen yleensä, marjastus ja sienestys sekä retkeily, joihin kyselyyn vastanneista keskimäärin noin 80 % käytti aikaansa vähintään kerran vuodessa. Usein ja säännöllisesti luonnossa liikkumista harrastavia oli yli puolet, marjastusta ja sienestystä lähes 40 % ja retkeilyäkin yli neljännes vastaajista. Muista (lomakkeella kysytyistä) harrastuksista kalastus, ympäristöalan kirjallisuus ja valokuvaus olivat yleisimmät. Muut harrastukset olivat harvinaisia, eikä ympäristöön liittyvä harrastaminen muutenkaan ole kovin aktiivista kyselyyn vastanneiden joukossa.

Puistokohtaiset erot olivat erittäin pienet, minkä vuoksi harrastusaktiivisuutta on tarkasteltu koko aineistossa (kuva 6). Myös sukupuolten väliset erot harrastamisessa olivat enimmäkseen pienet. Metsästys, kalastus ja retkeily ovat selkeimmin miehisiä harrastuksia. Esimerkiksi metsästystä ja kalastusta usein ja säännöllisesti harrastavien joukossa naisten osuus oli 12-18 %. Vastaavasti aktiivisen marjastuksen ja sienestyksen sukupuolijakauma oli tasainen, mutta vähän tai ei lainkaan marjastavien ja sienestävien joukossa miesten osuus oli hallitseva. Aktiiviset retkeilijät käyvät muita useammin myös muissa kansallispuistoissa.

Ympäristöalan kirjallisuuden ja järjestötoiminnan, valokuvauksen sekä eläinten ja kasvien aktiivinen harrastaminen oli selvästi yhteydessä runsaaseen koulutukseen. Korkea-asteen koulutuksen saaneita oli usein ja säännöllisesti ympäristöalan kirjallisuutta ja järjestötoimintaa harrastavista 35 %, eliöitä harrastavista 45 % ja valokuvausta harrastavista 30 %, kun heidän osuutensa vastanneiden kokonaismäärästä oli vajaa 20 %. Korkea-asteella koulutetuista harrasti ympäristökirjallisuutta 23 % ja muista vastaajista 10 %, järjestötoimintaa 10 % ja muista 4 %, eliöitä 25 % ja muista 7 % sekä valokuvausta 18 % ja muista 10 %.

Kuva 6. Eräät luontoon liittyvät harrastukset kaikkien Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993 kyselyyn vastanneiden joukossa.

4.1.3 Kävijöiden mielikuvat ja odotukset

Kansallispuistojen yleistä merkitystä selvitettiin kehottamalla vastaajia valitsemaan kaksi mielestään tärkeintä vaihtoehtoa yhdeksästä lomakkeessa esitetystä. Yhteensä 520 vastaajaa (92 %) täytti kohdan, ja heistä 57 valitsi useamman kuin kaksi vaihtoehtoa; vain oikein täytetyt vastaukset (463 kpl, 82 %) käsiteltiin. Vastauksissa kolme selvästi yleisintä vaihtoehtoa olivat seuraavat:

Alkuperäisen luonnon, eliöiden ja luonnonmuodostumien suojelu	337 vastaajaa (73 %)
Koskemattomien alueiden säilyttäminen tuleville sukupolville näytteeksi alkuperäisestä luonnosta	250 vastaajaa (54 %)
Luonnon monimuotoisuuden säilymisen varmistaminen	137 vastaajaa (30 %)

Jotakin näistä kolmesta äänesti 97 %, vain niitä 58 % ja kahta ensiksi mainittua noin kolmannes vastaajista. Muiden vaihtoehtojen osuudet olivat selvästi pienemmät, ja niitä valittiin seuraavasti:

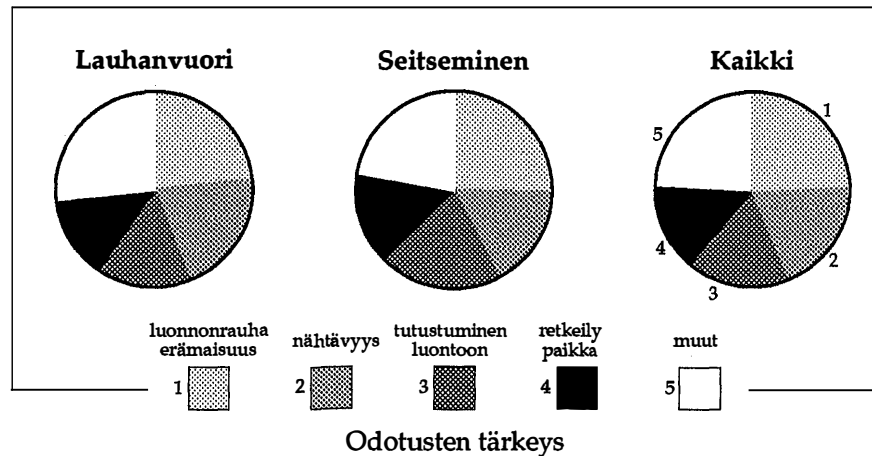
Hyvien virkistysalueiden tarjonta	80 vastaajaa (17 %)
Valistus, opetus ja luonnon tarkkailu	77 vastaajaa (17 %)
Mahdollisuus hyviin marja- ja sienimaihini ja/tai kalavesiin	47 vastaajaa (10 %)
Matkailun edistäminen, palveluiden tarjonta ja taloudellinen hyöty	17 vastaajaa (4 %)

Vain yhden vastaajan mielestä *“kansallispuistoilla ei ole yleistä merkitystä”*, eikä kukaan äänestänyt *“haittaa sijaintialueensa kehittämiseksi ja heikennystä työllisyydelle”*. Puistot poikkesivat toisistaan vain siinä, että sien- ja marjamaiden arvostus Lauhanvuoressa ja valistustehtävän ja luonnon tarkkailun merkitys Seitsemisen kävijöille olivat hieman suurempia kuin toisessa puistossa. Myös eri kävijäryhmiä iän, koulutuksen ja ammatillisen aseman mukaan näkivät kansallispuistojen yleisen merkityksen keskenään samalla tavalla.

Tulosten perusteella kävijöiden suuren enemmistön mielestä kansallispuistojen yleinen merkitys koostuu pääosin aineettomista ja eettisistä arvoista ja alkuperäisen luonnon suojelusta. Vastaavasti kävijät eivät näytä pitävän taloudellisen hyödyn saantia sen paremmin kuin menetyksen uhkaa tai mahdollisia haittoja työllisyydelle tärkeinä.

Kävijöiden odotuksia ko. puistosta selvitettiin kehottamalla vastaajia ilmoittamaan kolme järjestyksessä tärkeintä lomakkeessa luetelluista 13 tekijästä. Tärkeimmän tekijän jätti ilmoittamatta vain muutama vastaaja, ja Seitsemisessä kaikki kohdat täytti 94 % vastaajista. Lauhanvuoren vastaajista 13 % (35 kpl) jätti ilmoittamatta toiseksi tärkeimmän ja 16,5 % (44 kpl) kolmanneksi tärkeimmän tekijän. Vain muutama vastaaja valitsi useamman kuin kolme vaihtoehtoa ja yleensä ilman tärkeysjärjestystä, mikä todennäköisesti ilmentää kysymyksen väärää ymmärtämistä paremminkin kuin valinnan vaikeutta. Vastaukset pisteytettiin siten, että tärkein tekijä sai kolme, toiseksi tärkein kaksi ja kolmanneksi tärkein yhden pisteen. Kaikista vastauksista yhteenlasketut pisteet määräsivät eri tekijöiden tärkeysjärjestyksen, minkä lisäksi voitiin laskea kunkin tekijän osuus (%) kaikkien pisteiden summasta. Tulokset on esitetty kuvassa 7.

Vastaajien arvostusten mukaan selvästi tärkein tekijä oli kansallispuiston *luonnonrauha ja erämaisuus*. Sen osuus molemmissa puistoissa ja koko aineistossa oli noin neljänneksen pistelaskun kokonaissummasta. Toiseksi tärkein koko aineistossa (19 %) ja Lauhanvuoressa (21 %) oli kansallispuisto *nähtävyytenä*, joka Seitsemisen vastauksissa (17 %) sijoittui kolmanneksi. Seitsemisen vastaajien mielestä toiseksi tärkein (20 %) tekijä oli *tutustuminen luontoon*, jonka sijaluku Lauhanvuoressa ja koko aineistossa oli kolmas. Neljänneksi arvostettiin yhteisesti kansallispuiston merkitys *retkeilypaikkana* (14-15 %). Nämä neljä tekijää erottuivat muista, ja niiden yhteenlaskettu osuus oli 73-78 %. Niiden keskinäiset yhdistelmät olivat yleisyydessä hyvin tasavertaisia. Muista tekijöistä lähinnä tärkeitä olivat virkistys marjastamalla ja sienestämällä Lauhanvuoressa (9 %), eliöiden tarkkailu Seitsemisessä (5 %) ja harvinaiset elämykset molemmissa (4 %). Taloudellinen hyöty, virkistyskalastus, lomaviettoipaikka, virkistys ja hyvät palvelut, virkistys ilman palveluita ja jokin tietty kohde saivat osuudekseen 0,07-3 % pistelaskun kokonaissummasta.

Kuva 7. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kyselyyn kesällä 1993 vastanneiden kävijöiden käyntipuistoon kohdistuneet odotukset osuuksina pistelaskun (ks. teksti) kokonaispistemäärästä.

Lähes kolmannes Seitsemisen kävijöistä arvioi tekijöistä tärkeimmäksi erämaisyyden ja luonnonrauhan ja runsas viidennes nähtävyyksimerkityksen. Lauhanvuorella tärkeimmäksi ilmoitettujen osuuksissa näiden tekijöiden järjestys oli päinvastainen mutta ero pieni. Tutustuminen luontoon oli osuudeltaan suurin molemmissa puistoissa sekä toiseksi että kolmanneksi tärkeimmiksi ilmoitettujen tekijöiden joukossa. Virkistys marjastamalla ja sienestämällä oli monen vastaajan kolmanneksi tärkeimpänä tekijänä Lauhanvuorella. Lisäksi huomiota kiinnittää vastaajien suhtautuminen palveluihin: Lauhanvuorella *virkistys ja hyvät palvelut* arvioitiin lähes merkityksettömäksi, mutta Seitsemisessä sen osuus kolmanneksi tärkeimpien tekijöiden joukossa oli kohtalainen. Vastaavasti moni Lauhanvuorella piti tärkeydessä kolmantena *virkistystä ilman palveluja*. Koko aineiston pisteytyksessä näiden tekijöiden osuudet olivat yhtä suuret.

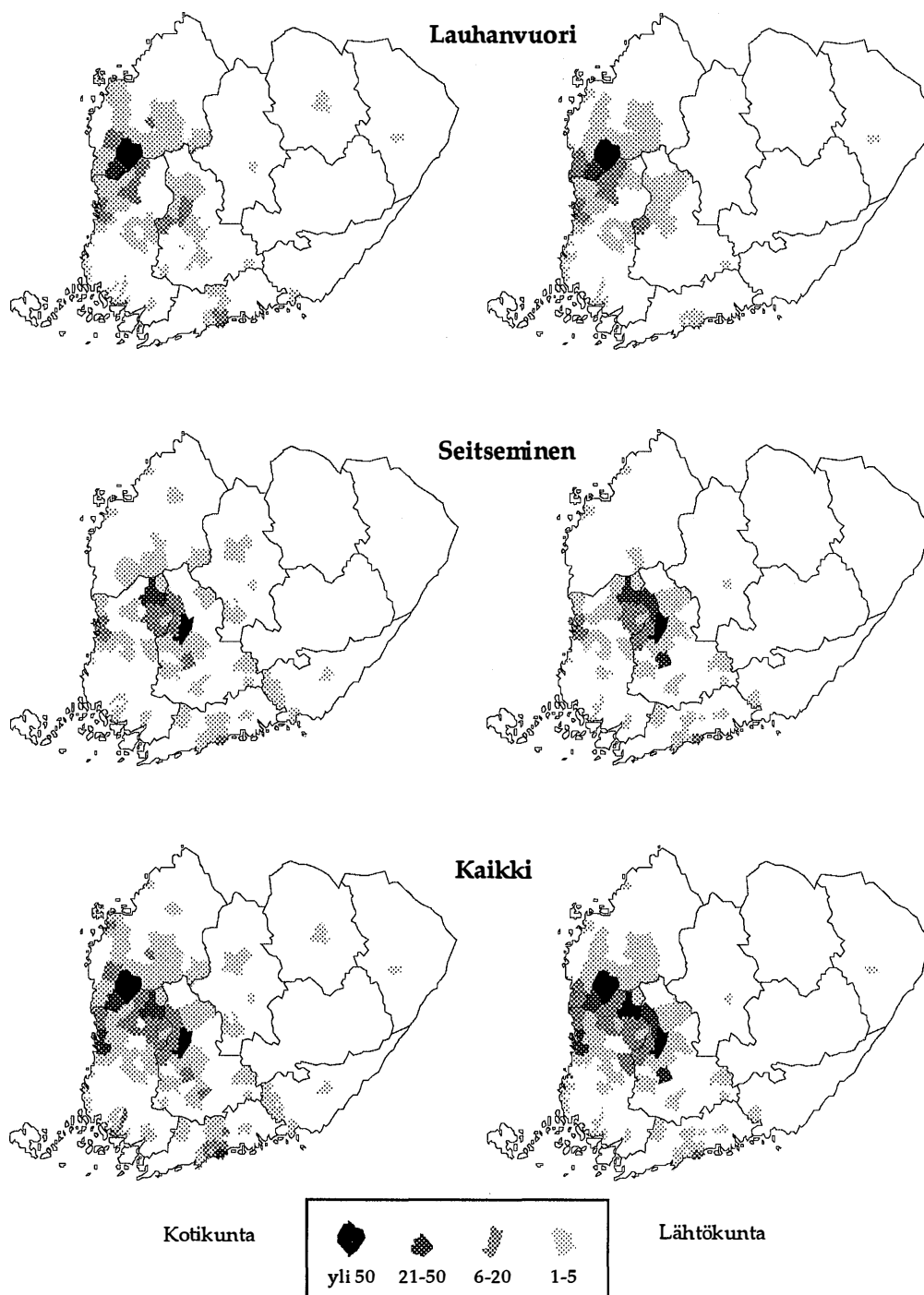
Aineettomat arvot ja hyvin yleiset virkistäytymistarpeet heijastuivat siten myös suhtautumisessa yksittäiseen puistoon, eivätkä näkemykset kansallispuistojen yleisestä merkityksestä jakaneet sitä. Yhtä lailla koulutuksen, ammatillisen aseman ja iän mukaiset erot käyntiin kohdituneissa odotuksissa olivat pienet. Lähinnä huomiota kiinnittää retkeilyinnon keskittyminen pääosin alle 45 -vuotiaisiin ja luonnon tarkkailun suosio 15-54 -vuotiaisiin. Eliöiden tarkkailu ja harvinaiset elämykset saivat kannatusta lähinnä korkeasti koulutetuilta, jotka enimmäkseen sijoittivat nämä odotukset kolmannelle sijalle. Harvinaisten elämysten kaipuu liittyi lähes aina luonnonrauhan ja erämaisyyden etsintään.

4.1.4 Kävijöiden alueellinen jakautuminen

Lauhanvuori ja Seitsemisen ovat selkeästi oman alueensa kansallispuistoja. Vastanneiden alueellinen jakautuminen sekä koti- että matkalle lähdön paikkakunnan mukaan painottuu hyvin lähelle puistojen sijaintipaikkoja. Käyttöalueet ovat siten hyvin lähellä toisiaan kuitenkin niin, että sijainnin mukainen alueellinen ero on ilmeinen. Lisäksi näyttää siltä, että toisen puiston alueelta tulee vain vähän kävijöitä toiseen puistoon. Vastanneiden alueellinen jakautuminen on esitetty kuvassa 8, ja yhteenveto vastausmäärästä tärkeimmiltä alueilta on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Vastausten ja kuntien lukumäärä lääneittäin sekä vastausmäärä eräissä kunnissa Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993 tehdyssä kyselyssä kotikunnan (koti) ja matkalle lähdön kunnan (lähtö) mukaan.

	<u>Lauhanvuori</u>		<u>Seitseminen</u>		<u>Kaikki</u>	
	koti	lähtö	koti	lähtö	koti	lähtö
Uudenmaan lääni						
vastauksia	28	8	35	15	63	23
kuntia	6	3	10	7	11	8
Helsinki	14	5	15	8	29	13
Turun ja Porin lääni						
vastauksia	67	78	99	125	165	199
kuntia	22	22	19	20	32	30
Ikaalinen			17	19	17	19
Parkano		2	26	49	26	51
Pori	16	15	20	18	36	33
Hämeen lääni						
vastauksia	31	21	132	149	163	170
kuntia	12	8	20	19	23	19
Kuru	1	1	6	23	7	24
Nokia	8	9	4	6	12	15
Tampere	7	4	69	72	76	76
Valkeakoski			18	21	18	21
Vaasan lääni						
vastauksia	125	155	10	4	135	163
kuntia	19	17	8	3	21	19
Isojoki	28	44			28	44
Kauhajoki	51	76	1		52	76
Kymen, Pohjois-Karjalan, Kuopion ja Keski-Suomen läänit						
vastauksia	5	2	9	2	14	4
kuntia	5	1	7	3	9	4
Oulun ja Lapin läänit						
vastauksia	5	1	5		10	1
kuntia	5	1	5		9	1
Kuntia yhteensä	69	52	69	52	105	81
koti ulkomailla	4		6	1		
ei ilmoitusta	2	2				
Vastauksia yhteensä	267	267	296	296	563	563

Kuva 8. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kyselyyn kesällä 1993 vastanneiden alueellinen jakautuminen kotikunnan ja matkalle lähdön kunnan mukaan. Luokitteluperuste vastausten lukumäärä kuntaa kohti.

Lauhanvuoreen kävijöitä tulee eniten Vaasan läänin eteläosasta sekä Turun ja Porin läänin luoteisosasta aina Porin seudulta asti, ja Hämeen lääni Tampereelle asti on käyntialuetta. Seitsemisen runsaimmat kävijämäärät ovat lähtöisin Tampereen seudulta ja Hämeen läänin lounaisosasta sekä Satakunnan koillisosasta. Sen sijaan Vaasan läänistä kävijöitä on niukasti. Puistojen kävijöitä on kohtalaisesti myös pääkaupunkiseudulta. Jakautuminen lähtökunnan mukaan on hieman keskittyneempää, mikä on ilmeisesti seurausta kesämökkien, sukulaisten, tuttavien tai muiden vierailupaikkojen sijainnista puiston lähialueella.

4.2 Käynti

4.2.1 Käynnin tarkoitus ja tärkeys matkalla

Tutustuminen alueen luontoon ja virkistyminen luonnossa olivat molemmissa puistoissa vastausten yleisimmät määritelmät käynnin ensisijaiseksi tarkoitukseksi. Luontoon tutustuminen houkutteli lähes neljänneksen Lauhanvuoren vastanneista; lisäksi jotain tiettyä kohdetta, lähinnä geologisia muodostumia, oli tullut katsomaan noin 6 % vastaajista. Seitsemisessä luontoon tutustuminen oli toiseksi tärkein (18 %) käynnin tarkoitus. Hieman yleisempi (19 %) oli virkistyminen luonnossa, joka oli Lauhanvuoreessa toiseksi yleisin (19 %). Seitsemisen erityiskohteista, lähinnä Koveron perinnetilasta, oli ensisijaisesti kiinnostunut noin 9 % vastaajista. Useita vaihtoehtoja valitsi 16-18 % vastanneista.

Muiden vaihtoehtojen merkitykset olivat vähäisempiä, ja useimpien tärkeydessä puistot poikkesivat selvästi toisistaan. Esimerkiksi erävaellus oli käynnin ensisijainen tarkoitus 11 %:lla Seitsemisen vastaajista, mutta Lauhanvuoreessa sen valitsi vain 2 %. Muu retkeily kiinnosti vajaata 10 % kummankin puiston kävijöistä. Lauhanvuoreessa marjastus ja sienestys oli tärkeintä 14 % ja kauniit maisemat 9 % mielestä, kun vastaavat osuudet Seitsemisessä olivat vain 2 % ja 3 %. Seitsemisessä taas opettamaan ja kalastamaan oli saapunut 6 % ja 4 % vastaajista, mutta Lauhanvuoreessa niitä kannatti vain 1 vastaaja kumpaakin.

Käyttötarkoitusten jakautuminen kokonaisuutena oli kohtalaisen tasainen, mikä voi ilmentää puistojen monipuolisuutta mutta myös "yleisluonnetta" – varsinaiset nähtävyydet ja yleistä kiinnostusta herättävät ominaisuudet tai kohteet puuttuvat niistä. Luonteeltaan hyvin yleiset motiivit olivat vallitsevia, ja yksilöityjä tekijöitä valittiin harvemmin. Yleisimmät näkemykset kansallispuistojen merkityksestä ja käyntiin kohdistuvat odotukset yhdistyivät käyntien suosituimpiin tarkoituksiin – siksi jakaumien väliset erotkaan eivät olleet merkittäviä. Ristiintaulukoinnissa harvinaisempiin ryhmiin osui lähinnä hajahavaintoja, jotka eivät osoittaneet mitään selvää suuntaa tai kävijäryhmien välisiä eroja.

Ikä ja sukupuoli eivät myöskään näytä juuri vaikuttavan käynnin tarkoituksen valintaan lukuun ottamatta marjastuksen ja sienestyksen painottumista miespuolisiin yli 35 -vuotiaisiin Lauhanvuoreessa sekä erävaelluksen suosiota nuorten naisten keskuudessa ja miesten kalastusintoa Seitsemisessä. Erävaellusta harrastavien opiskeluvien naisten suuri osuus erottui myös koulutuksen ja ammatillisen aseman mukaisissa käyntitarkoituksen jakaumissa, jotka eivät muuten eronnet koko aineiston vastausmäärien jakaumista näissä ryhmissä.

Puistojen tärkeys matkakohteina käy ilmi kuvasta 9. Kävijöiden selvä enemmistö tuli puistoon varta vasten, ja yli 70 % koko aineiston vastanneista, Seitsemisessä jopa 77 % ja Lauhanvuoressäkin 64 %, ilmoitti ko. puiston matkansa ainoaksi kohteeksi. Yleensä puistot olivat myös pitemmällä reitillä matkan tärkein kohde. Sattumalta matkan varrella oli osunut Lauhanvuoreen noin 15 % vastanneista. Tämän perusteella Lauhanvuori ja Seitsemisen tunnetaan jollakin tavalla jo ennakkolta, mikä on ymmärrettävää kävijäkunnan alueellisen jakautumisenkin perusteella (vrt. kuva 8). Puistojen omien erityispiirteiden lisäksi mahdollisesti kansallispuiston yleinen idea on kiinnostuksen herättäjä.

4.2.2 Käynnin toistuvuus, kesto ja yöpyminen

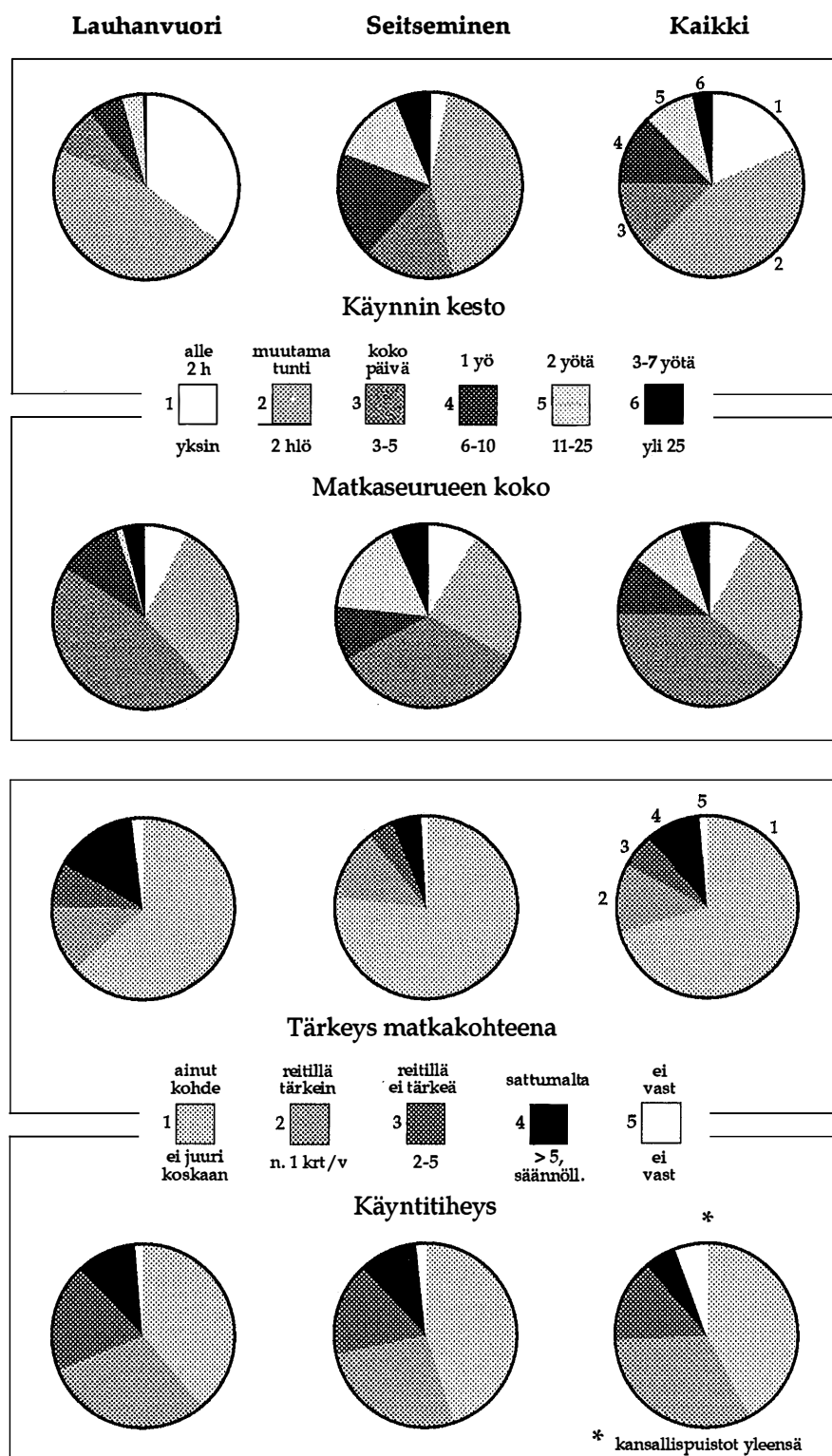
Kyselyn vastaajat vierailevat Lauhanvuorella, Seitsemisessä ja kansallispuistoissa yleensä varsin harvoin (kuva 9). Lauhanvuorella vastanneista runsas 2/3 (69 %) ja Seitsemisessä vajaa 3/4 (72 %) käy ko. puistossa kerran vuodessa tai harvemmin. Vastaavasti Lauhanvuorella käy 2-5 kertaa vuodessa vajaa viidennes (19 %) ja Seitsemisessä 16 % sekä molemmissa puistoissa tätä useammin noin kymmenesosa vastanneista. Vastanneiden käyntitiheydet Suomen kansallispuistoissa yleensä olivat vielä hiukan harvempia, esimerkiksi kerran vuodessa tai harvemmin kansallispuistoissa käy noin 3/4 (74 %) kaikista vastanneista. Havainto viittaa siihen, että huomattava osa Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöistä on joka vuosi uusia, ja joka tapauksessa kävijöiden vaihtuvuus on suurta.

Vastanneiden käyntitiheydet sekä Lauhanvuorella ja Seitsemisessä että kansallispuistoissa yleensä jakaantuivat samalla tavalla molemmissa puistoissa ja eri käyttäjäryhmissä, esimerkiksi sukupuolen, koulutusasteen ja ammatillisen aseman mukaan jaoteltuna. Myöskään eri näkemykset kansallispuistojen yleisestä merkityksestä tai käyntiin kohdistuvat odotukset sen paremmin kuin käynnin ensisijaiset tarkoituksetkaan eivät juuri erottuneet käyntitiheyksien mukaan. Marjastajat ja sienestäjät, muuta retkeilyä kuin erävaellusta harrastavat samoin kuin harvinaisia elämyksiä kaipaavat vastaajat ovat harvinaisia vieraita Suomen kansallispuistoissa.

Lauhanvuori ja Seitsemisen poikkeavat toisistaan selvästi myös sen mukaan, kuinka kauan puistokäynnillä viivytään (kuva 9). Lauhanvuorella päiväkävijöiden osuus on noin 90 %, mutta Seitsemisen kävijöistä lähes 40 % yöpyy vähintään kerran. Erityisesti lähinnä ohikulkumatalla olevien alle 2 tuntia viipyvien osuus (35 %) Lauhanvuorella on suuri. Molemmissa puistoissa yli puolet kävijöistä viettää muutamasta tunnista koko päivään.

Yhden yön yli viipyvät jakautuvat tasaisesti alle 55 -vuotiaiden eri ikäluokkiin, joskin 10 ikääntyneempää kävijää yöpyi useamminkin. Lauhanvuorella yöpyjät olivat enimmäkseen miehiä, mutta Seitsemisessä vastanneista erottuivat 2 yötä viipyneet nuoret 15-24 -vuotiaat naispuoliset opiskelijat. Opiskelijat ja toimihenkilöt olivat muita aktiivisempia yöpyjiä Seitsemisessä. Muuten käynnin keston jakautuminen iän, sukupuolen, koulutuksen ja ammatillisen aseman mukaan noudatti vastanneiden määrän jakautumista näissä ryhmissä. Yöpyjiin kuului Seitsemisen kävijöistä muita enemmän niitä, jotka ilmoittivat käyntinsä ensisijaiseksi tarkoitukseksi erävaelluksen, ja jotka olivat valinneet useita vaihtoehtoja. Sen sijaan mielikuvat ja odotukset kansallispuistoista ja käynnistä eivät erottuneet käynnin keston mukaan.

Kuva 9. Tietoja Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistokäynneistä kesällä 1993 tehdyn kyselyn mukaan. Käynnin kesto, matkaseurueen koko ja puiston tärkeys ko. matkan kohteena erikseen Lauhanvuorella ja Seitsemisellä sekä koko aineistossa yhteensä (kaikki), sekä kävijöiden käyntitiheys Lauhanvuorella, Seitsemisellä ja Suomen kansallispuistoissa yleensä.

Yöpymistapaa koskevat ilmoitukset eivät vastaa käynnin keston mukaista jakaumaa, koska moni lähialueella yöpynyt mutta puistossa vain hetken viipynyt kävijä ilmoitti silti yöpymistävän. Niinpä vaikka Lauhanvuorella vähintään yhden yön yli yöpyneitä oli vain noin 10 % vastaajista, yöpymistävän ilmoitti joka kolmas vastannut: Noin 23 % Lauhanvuoren kävijöistä oli yöpynyt (matkan aikana) tuttavien tai sukulaisten luona tai esimerkiksi kesämökillä. Vain 11 vastaajaa käytti telttaa ja 10 Lauhan kämpppää. Seitsemisessä sitä vastoin telttaa ja puiston sisämajoitusta käytti yli 15 % kumpaakin ja melkein saman verran yhteensä kesämökkiä tai tuttavien majoitusta. Puiston ulkopuolisten majoitusliikkeiden käyttö oli vastanneiden joukossa harvinaista (4 % kaikista vastanneista).

4.2.3 Liikkuminen ja matkaseurue

Puistoon tulovälineenä henkilöauto oli ylivoimaisesti suosituin, ja Lauhanvuorella se oli vielä hieman yleisempi kuin Seitsemisessä. Kaikista vastaajista 85 % saapui puistoon omalla autolla. Linja-auto toi Seitsemiseen runsaat 11 % ja Lauhanvuorelle runsaat 4 % vastaajista. Polkupyörällä saapui Seitsemiseen 14 (vajaa 5 %) ja Lauhanvuorelle 7 (vajaa 3 %) vastaajaa. Muita tulovälineitä olivat asunto-auto ja mopo, ja muutama vastaaja tuli puistoon jalkaisin.

Puiston sisällä kuitenkin liikutaan yleensä lähes aina jalkaisin – koko aineistossa sen ilmoitti ”välineekseen” yli 93 % vastanneista. Autoa käyttää muutama prosentti. Kuitenkin puiston sisällä usein siirrytään kohteesta toiseen autolla. Tätä ei kuitenkaan voitu erotella aineiston käsittelyssä, koska selvästi vain osa ymmärsi ilmoittaa kulkevansa ”sekä jalan että autolla”. Patikointi maastossa oli selvästi se, mitä kävijät ensisijaisesti ymmärsivät liikkumisella puistossa. Puistossa liikkumisen tavan tarkempi selvittäminen olisi vaatinut selvennyksen, joka haastattelutilanteessa olisi käynyt helposti, mutta jota ei olisi voitu lisätä kyselylomakkeeseen. Lomakkeella kysymys tulisikin muotoilla siten, että vastaaja voi rengastamalla valita sopivan annetuista vaihtoehdoista. Molemmissa puistoissa muutama vastaaja liikkui polkupyörällä.

Seitseminen ja Lauhanvuori poikkesivat toisistaan selvästi myös matkaseurueen koon perusteella (kuva 9). Kuitenkin yleisin tapa molemmissa puistoissa on liikkua pienehköissä 3-5 hengen ryhmissä; Lauhanvuorella lähes puolet (46 %) ja Seitsemisessä runsas kolmannes vastaajista oli matkalla joko perheen tai ”kaveriporukan” kanssa. Suuremmat ja varsinkin yli 10 hengen ryhmät olivat kohtalaisen yleisiä Seitsemisessä, jonne järjestetään runsaasti bussimatkoja. Seitsemisessä yli 6 hengen ryhmäläisiä oli 32 % ja yli 10 hengen ryhmissä 23 % vastaajista, kun Lauhanvuoren vastaavat luvut olivat 16 % ja 5 %. Yksin liikkuvia retkeilijöitä oli molemmissa puistoissa likimain saman verran, vajaa 10 %. Kahdestaan liikkuvien osuus oli Lauhanvuorella vajaa kolmannes ja Seitsemisessä vajaa neljännes vastaajista.

Yksin ja kahdestaan liikkuvien vastanneiden joukossa oli hieman enemmän miehiä kuin naisia, ja suuremmissa ryhmissä sukupuolijakauma oli hyvin tasainen. Seitsemisessä 11-25 hengen ryhmissä matkanneista yli 80 % yöpyi puistossa, ja heidän osuutensa kaikista yöpyjistä Seitsemisen vastanneiden joukossa oli lähes 40 %. Hyvät palvelut sekä myös kulkuyhteydet ja sijainti lähellä Hämeen keskuksia tekevät Seitsemisestä luontevan ryhmä- ja bussimatkan kohteeksi, mikä ainakin osittain selittää matkaseurueen koon erot puistojen välillä.

4.3 Käynnin taloudellinen merkitys

Matkan aiheuttamat kulut ilmoitettiin varsin hyvin. Erityisesti ruokailuun ja eväisiin käytetyn rahamäärän ilmoitti suuri osa vastaajista – Seitsemisessä 181 (61 %) ja Lauhanvuorella 94 (37 %) vastaajaa. Käynnin lyhyempi kesto Lauhanvuorella selittää vähäisemmän vastausmäärän tähän kysymykseen: kestoltaan ja etäisyydeltään lyhyellä ohikulkumatalla ei ehkä aterioida eikä eväitä tarvita lainkaan. Eväisiin ja ruokailuun kulutettiin yli puolet koko ilmoitetusta käyntien aikana käytetystä rahamäärästä. Ilmoittajien määrä jakautui melko tasan sen mukaan, käytettiinkö raha puiston lähialueella vai kotikunnassa tai matkan varrella. Kuitenkin matkalle lähdettäessä tai matkalla käytetty rahamäärä oli selvästi suurempi kuin puiston lähistöllä. Tämä tarkoittanee sitä, että yleensä suurehko määrä evästä hankitaan ennen puistoon tuloa.

Tiedot vastaajien rahankäytöstä on koottu taulukkoon 3. Myös majoittumisen kustannukset ilmoitettiin hyvin. Muista kuin teltailemalla yöpyneistä kävijöistä kulunsa ilmoitti Seitsemisessä 2/3 ja Lauhanvuorellakin kolmannes. Yhden yön yöpymisen kulut olivat yleensä 10-50 mk ja enimmillään 270 mk. Rahamäärän suuruuteen vaikuttaa ainakin se, että osa matkalaisista on ollut pitemmällä matkalla ja yöpynyt sen matkan aikana muuallakin kuin näissä kansallispuistoissa. Majoitusliikkeissä käytettyihin rahamääriin sisältyy todennäköisesti muitakin kuin henkilökohtaisia kuluja esimerkiksi koko perheen motelliasumisesta.

Retkivarusteiden hankintojen maksimisummat kertyvät ilmeisesti suurista kerta-hankinnoista, jotka on tehty juuri ennen ko. käyntiä tai sen yhteydessä. Hankintoja ovat tehneet pääasiassa hyvin harvoin sekä Lauhanvuorella tai Seitsemisessä että kansallispuistoissa yleensä käyvät vastaajat. Lauhanvuorella he ovat neljää lukuun ottamatta olleet ohikulkijoita, mutta Seitsemisessä heistä päiväkävijöitä on vain kolmannes. Puolet retkivarusteita hankkineista Seitsemisen kävijöistä oli teltaillijoita mutta Lauhanvuoren kävijöistä ei kukaan. Kokeneilla retkeilijöillä varusteet lienevät hankittuna jo ennestään, ja orastava retkeilyinnostus näkyy sekä käyntinä kansallispuistossa että varustehankintana. Seitsemisen retkipuistolunne ilmenee varustehankintoihin käytetyssä rahamäärässä sekä myös ilmoittajien määrässä. Sama koskee kalastuslupia, jotka lunastetaan pääosin puiston lähialueella Seitsemisessä ilmeisesti Kirkas-Soljasella kalastusta varten.

Kaikki vastaajat käyttivät rahaa ilman matkakuluja yhteensä yli 70000 markkaa, josta Seitsemisen kävijöiden osuus oli noin 2/3. Lauhanvuorella käytetystä rahasta vain runsas neljännes kulutettiin puiston lähialueella, mutta Seitsemisessä rahan käyttö jakaantui likimain tasan puiston lähialueen ja muiden alueiden kesken. Lauhanvuorella rahaa ilmoitti käyttäneensä yhteensä 115 ja Seitsemisessä 206 vastaajaa, ja heidän keskimäärin käyttämänsä rahamäärät olivat Lauhanvuorella noin 210 mk, Seitsemisessä noin 229 mk ja koko aineistossa 222 mk.

Jos Lauhanvuoren kävijämäärä on 20000 vuodessa ja rahankulutus suoraan tämän aineiston mukainen, on Lauhanvuoren kaikkien kävijöiden yhteensä vuodessa käyttämä rahamäärä noin 4 miljoonaa markkaa ilman matkustuksen kuluja. Seitsemisessä vastaavilla oletuksilla (35000 kävijää vuodessa) käytetty rahamäärä on noin 8 miljoonaa. Vähän rahaa käyttävien koululaisten aliedustus aineistossa aiheuttanee liian kuitenkin suuren arvion. Molempien puistojen rahankäytön "potentiaali" on siten yhteensä noin 10 miljoonaa, josta Lauhanvuoren lähialueella käytetään noin miljoona ja Seitsemisen lähistöllä runsaat 5 miljoonaa markkaa.

Taulukko 3. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993 tehdyn kyselyn vastaajien rahankäyttö käynnillään eri tarkoituksiin puiston lähialueella (lähi) ja kauempana (muut); ilmoitusten lukumäärä (havainnot), yhden kävijän käyttämä määrä keskimäärin ja enimmillään (maksimi) sekä käytetty rahamäärä yhteensä (mk).

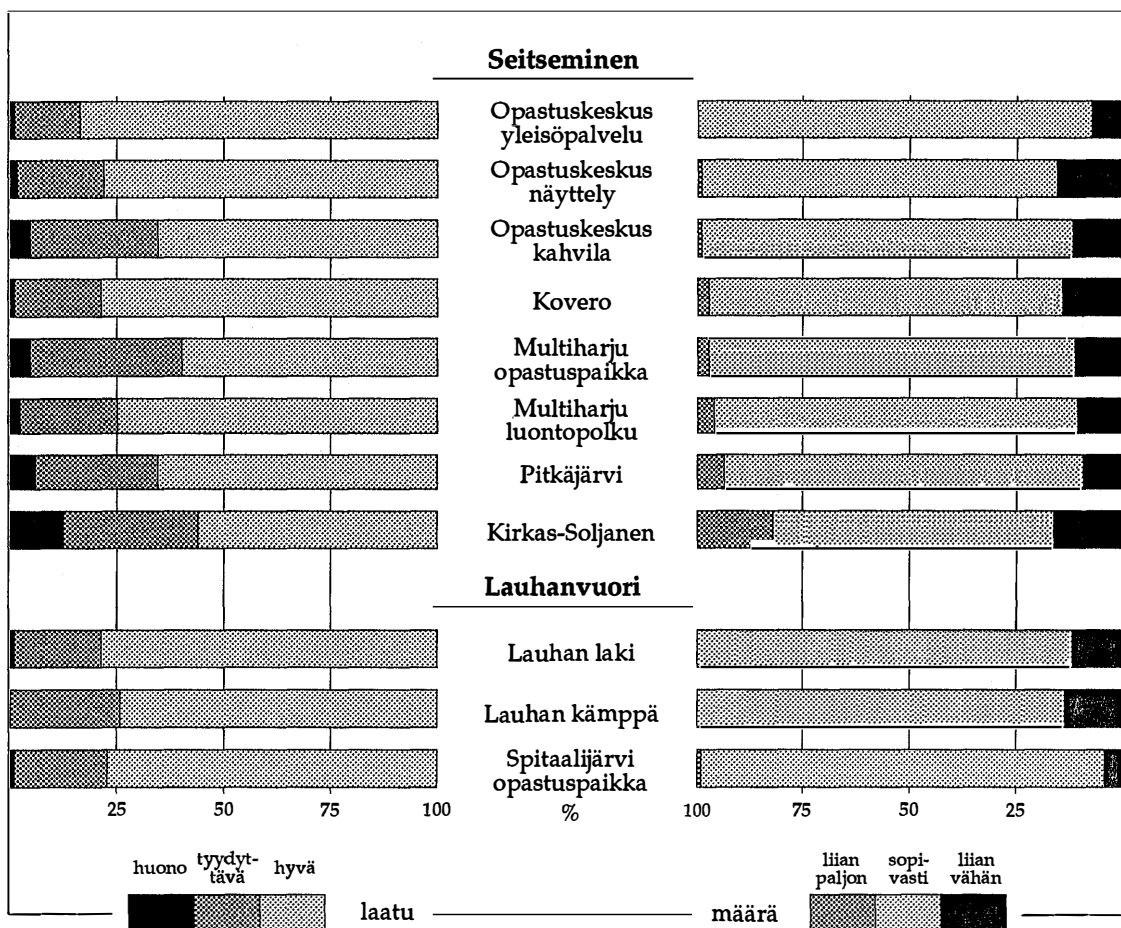
	<u>Lauhanvuori</u>			<u>Seitseminen</u>			<u>Kaikki</u>
	lähi	muut	yht.	lähi	muut	yht.	
Majoitus							
Havainnot	12	8	20	38	7	45	65
Keskiarvo	145	432		94	360		
Maksimi	400	2000		700	1000		
Yhteensä	1745	3455	5200	3590	2520	6110	11310
Ruokailu ja eväät							
Havainnot	48	53	94	125	101	181	275
Keskiarvo	89	182		74	129		
Maksimi	450	2000		500	900		
Yhteensä	4265	9630	13895	9280	13055	22335	36230
Retkivarusteet							
Havainnot	3	11	11	13	23	36	47
Keskiarvo	117	219		399	408		
Maksimi	150	100		2000	5000		
Yhteensä	350	1755	2105	5180	9380	14560	16665
Kalastusluvut							
Havainnot	2	2	4	17	7	24	28
Keskiarvo	45	300		89	46		
Maksimi	50	500		500	85		
Yhteensä	90	600	690	1515	325	1840	2530
Muut menot							
Havainnot	5	9	14	22	6	28	42
Keskiarvo	18	219		67	158		
Maksimi	25	700		500	600		
Yhteensä	90	1975	2065	1480	950	2430	4495
Koko rahankäyttö							
havainnot			115			206	321
keskiarvo			209			229	222
YHTEENSÄ	6540	17415	23955	21045	26230	47275	71230

4.4 Kävijöiden mielipiteet käynnistä

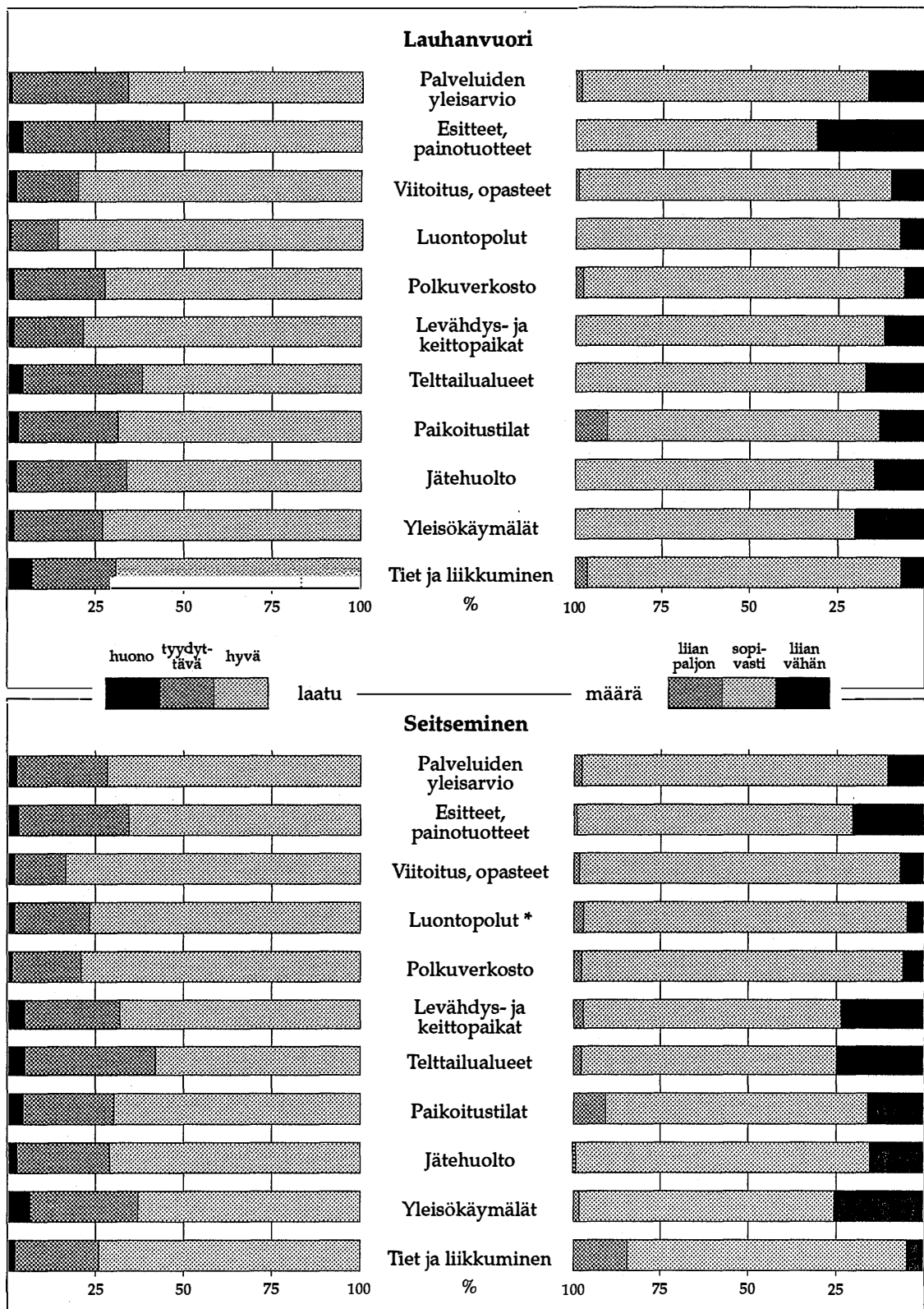
4.4.1 Mielipiteet palveluista

Kyselyssä tiedusteltiin kävijöiden mielipiteitä Lauhanvuoren ja Seitsemisen palveluiden laadusta ja määrästä. Vastausten jakautuminen kummankin puiston erityiskohteista on esitetty kuvassa 10 ja kansallispuistoissa yleensä tarjolla olevista palveluista kuvassa 11. Kyselyn tulos osoittaa, että vastaajien suuri enemmistö on tyytyväinen palveluihin. Jakaumat ovat puistojen kesken likimain samanlaiset, ja tyytymättömiä varsinkin palveluiden laatuun on hyvin vähän.

Kuitenkin palveluiden arviointi paljasti kyselytutkimuksessa keskeisen vaikeuden: Moni vastaaja täyttää lomakkeen heti puistoon tultuaan ja siten ennen varsinaista puistossa oleskelua. Lomakkeiden palautuspaikkoja oli niukasti, eikä vastaajia erityisesti kehoitettu ottamaan lomaketta mukaansa myöhempää täyttämistä ja palauttamista varten. Myös haastattelutilanteessa lomakkeet täytettiin ja kerättiin heti. Siksi suurella osalla vastaajista ei edes voinut olla riittävä kokemusta arvioinnin perusteeksi. Niinpä yleispalveluiden arviointiin osallistui Lauhanvuorella keskimäärin 40-60 % ja Seitsemisessä 63-72 % vastaajista.

Kuva 10. Vastaajien mielipiteet eräistä Seitsemisen ja Lauhanvuoren kansallispuistojen erityis- palveluista kyselyssä kesällä 1993.

Kuva 11. Vastaajien mielipiteet Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen yleispalveluista kyselyssä kesällä 1993. * luontopolut ilman Multiharjua.

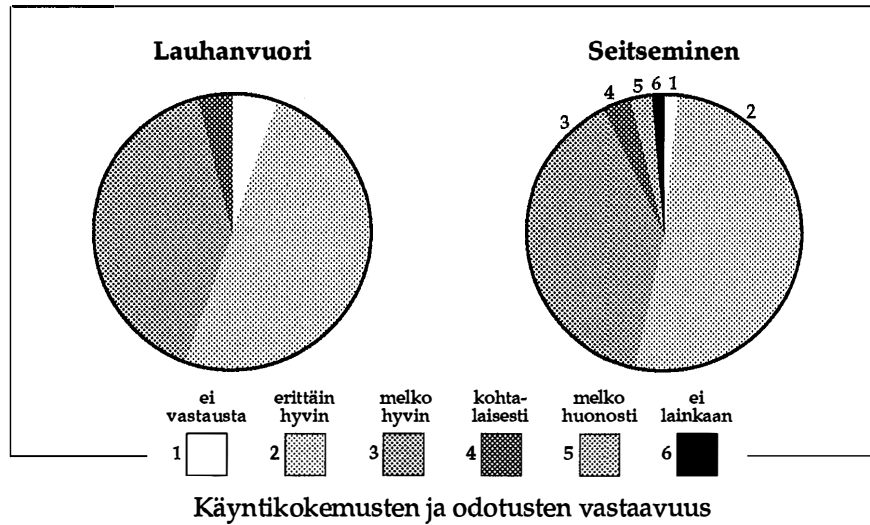
Vastanneiden osuudet kuvastanevatkin kunkin alueen käytön määrää ja osittain luonnetta. Esimerkiksi Seitsemisen opastuskeskuksen ja Koveron palveluiden laatua ja määrää arvioi 81-69 % vastaajista, ja viitoituksen ja tiedoston laatua arvioitiin tätäkin useammin. Käynnin keston ja yöpymistavan jakaumien perusteella oli odotettua, että telttailualueiden arviointiin osallistui vain osa (25-40 %) vastaajista molemmissa puistoissa. Seitsemisessä Multiharjun kohteiden arviointiaktiivisuus oli noin 50 % sekä Pitkäjärven ja Kirkas-Soljasen alueen noin 35 %. Varsinkin Lauhanvuoressa suuri osa kävijöistä vierailee ohikulkumatkallaan vain näköalatornilla. Sen palveluiden laatua arvioi 73 % ja määrää 48 % vastaajista, kun vastaavat osuudet Lauhan kämpällä olivat 35 % ja 19 %. Puistokäynnit näyttäivät rajoittuvan pääosin suppealle alueelle tai muutamaan kohteeseen.

Myös laadullisten ja määrällisten tekijöiden arviontiaktiivisuudet poikkesivat toisistaan. Laadun arviointi on mahdollista jo muutaman kohteen perusteella, mutta määrän hahmottaminen edellyttää tutustumista laajempaan kokonaisuuteen. Niinpä Seitsemisessä yleispalveluiden (telttailualueita lukuun ottamatta) laatua arvioi 64-90 % vastaajista, mutta määrän arvioinnissa vain palveluiden yleistassossa, viitoituksessa ja opastuskeskuksen yleisöpalveluissa saavutettiin yli 70 % aktiivisuus. Opastuskeskuksen näyttelyn ja kahvilan sekä puiston liikenneyhteyksien ja esitteiden laadun arviointiin osallistui 75-81 % ja määrän arviointiin 63-71 % vastaajista. Vastaavasti Lauhanvuoressa palveluiden laadusta esitti mielipiteensä 34-74 % ja määrästä enimmilläänkin alle puolet vastaajista.

Joka tapauksessa palveluiden laatua piti hyvänä keskimäärin 3/4 ja määrää sopivana yli 80 % arviointiin osallistuneista. Eniten tyytymättömyyttä herättivät Lauhanvuoren puiston esitteet ja muut painotuotteet sekä Seitsemisen telttailualueet, yleisökäymälät ja levähdys- ja keittopaikat, joiden määrään monet vastaajat toivoivat lisäystä. Kirkas-Soljasen virkistyskalastusalueen laatua piti hyvänä vain runsas puolet arvioijista – osa halusi palveluja lisää, mutta toisten mielestä alueella on niitä jo liikaa. Palveluihin tyytymättömien vastaajien lukumäärät olivat pieniä, eivätkä ne keskittyneet mihinkään käyttäjäryhmään.

4.4.2 Käyntikokemusten ja odotusten vastaavuus

Sekä Lauhanvuoressa että Seitsemisessä noin 91 % vastaajista ilmoitti, että käynti vastasi heidän odotuksiaan vähintään melko hyvin. Yli puolella odotukset täyttyivät erittäin hyvin (kuva 12). Lauhanvuoressa melko tai täysin tyytymättömiä käyntiinsä ei ollut kukaan, ja Seitsemisessäkin heitä oli yhteensä vain 11 vastaajaa (3,7 %). Tyytymättömistä kahdeksan viipyi puistossa 1-2 yötä, mutta kuusi ei ilmoituksensa mukaan käy juuri koskaan Seitsemisessä tai kansallispuistoissa yleensä. Käyntiinsä pettyneet arvioivat kuitenkin palvelut laadultaan huonoiksi vain harvoin. Vastaavasti tyytymättömyys joihinkin palveluihin ei näytä vaikuttavan kansallispuistossa käymisestä saatavaan elämykseen, joka kokonaisuutena ja kokemuksena täyttää kävijöiden ennako-odotukset erittäin hyvin.

Kuva 12. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistoissa kesällä 1993 kyselyyn vastanneiden kävijöiden käyntikokemusten ja ennako-odotusten vastaavuus.

5 TULOSTEN TARKASTELU

Lauhanvuori ja Seitsemisen ovat oman alueensa kansallispuistoja. Ne keräävät kävijöitä lähinnä Hämeen läänin luoteisosista ja Tampereen seudulta, Turun ja Porin läänin koillisosista ja Porin seudulta (vrt. Kollani & Kollani 1990) sekä Lauhanvuori Vaasan läänin eteläisistä kunnista. Kävijöiden koti- ja matkallelähtöpaikkakuntien alueellinen jakautuminen on likimain sama kuitenkin niin, että puistojen sijainnin mukainen alueellinen ero on selvä. Puistojen sijaintialueilta käydään vain vähän toisessa puistossa. Tilastollisista puutteista huolimatta tutkimuksen perusteella saadaan Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöistä, käytöstä ja käyttäjäkunnan alueellisesta painottumisesta suuntaa-antava kuva, joka vastaa hyvin aikaisempia havaintoja Seitsemisestä (Kollani & Kollani 1990); Lauhanvuorella ei ole tehty vastaavia tutkimuksia aikaisemmin.

Sekä Lauhanvuori että varsinkin Seitsemisen ovat "yleispuistoja", eikä niillä ole kävijöiden suuren luokan houkuttimia. Samantyyliä kansallispuistoja ovat muun muassa Pyhä-Häkki ja Salamajärvi, joihin kävijät tulevat kokemusten mukaan myös suppealta alueelta (Palokangas 1975, Mäkelä 1991). Esimerkiksi päinvastaisesta puistotyyppistä on Koli, jonne kaunis "kansallismaisema" on houkuttellut kävijöitä koko maasta ja ulkomailta jo vuosisadan alusta lähtien (Sievänen 1993). Sijainniltaan, kooltaan ja käyttäjiltään täysin poikkeava on myös Urho Kekkosen kansallispuisto, jonka käytössä matkailupalveluilla on suuri merkitys (esim. MKTK Lappi 1993).

Lauhanvuoren tärkeimmät nähtävyydet ovat geologiset muodostumat ja laelta avautuva näköala, joita käy ihailmassa lukuisa joukko ohikulkijoita. Seitsemiseen taas hyvät palvelut ja Tampereen läheisyys vetävät runsaasti luonnossa virkistyjiä. Molempiin puistoihin on hyvät kulkuyhteydet, ja ne sijaitsevat kohtalaisen lähellä suuria keskuksia. Esimerkiksi 60 km säteellä Seitsemisestä asuu lähes 330000 ihmistä ja 90 km säteen sisäpuolelle jää puolisen miljoonaa ihmistä. Lähes 20 vuotta sitten Seitsemisen kävijäpotentiaaliksi laskettiin teoreettisesti 54000 (Tampereen seutukaavaliitto 1974), mihin verrattuna tämän hetken kävijämäärä on melkein 2/3. Lauhanvuori ja Seitsemisen kuuluvatkin Suomen suosituimpiin kansallispuistoihin kävijämääriensä perusteella.

Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijäkunta on kyselyn perusteella miesvoittoinen. Lisäksi se on painottunut nuoriin naisiin ja keski-ikäisiin miehiin verrattuna koko Suomen väestöön. Sukupuolijakauma on samanlainen myös Kolilla (Sievänen 1993) ja vielä selvemmin miehinen UK-puistossa (MKTK Lappi 1993) ja Salamajärvellä, jossa myös iän mukainen jakauma muiden kuin kalastajien joukossa on sama kuin tässä tutkimuksessa (Mäkelä 1991). Myös runsaasti koulutusta saaneiden osuus kyselyyn vastanneista oli suurempi kuin koko väestössä (Tilastokeskus 1993).

Aineettomat ja eettiset arvot sekä yleiset virkistäytymisen tarpeet ovat hallitsevia Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöiden näkemyksissä kansallispuistojen yleisestä merkityksestä ja puistokäynnin ennako-odotuksissa. Käyttötarkoitusten kohtalaisen tasainen jakautuminen sekä yleiset motiivit ilmentävät puistojen luonnetta, mutta ne näyttävät olevan yleisiä myös muunlaisissa puistoissa. Esimerkiksi Kolin kävijöiden arvostukset vaikuttavat hyvin samantyyllisiltä (Sievänen 1993).

Kuuluisasta nähtävyydsarvostaan huolimatta Koli näyttää olevan kävijöilleen vain osa pidempää matkareittiä (haastatelluista 77 %; Sievänen 1993), kun Lauhanvuori ja Seitsemisen olivat vastanneiden suuren enemmistön ainut matkakohde. Kolin matkajista yli 80 % saapui pitkän matkan takaa, mikä poikkeaa oleellisesti Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöiden alueellisesta jakautumisesta. Vielä suurempi osa Kolilla haastatelluista oli päiväkävijöitä, mikä oli yhteinen piirre Lauhanvuoren kanssa. Eri tyyppisten puistojen erilaisilla kävijöillä on kuitenkin yhtäläiset näkemykset kansallispuiston olemuksesta. Heitä yhdistää tietoisuus siitä, että he ovat kansallispuistossa – paikassa, jolla jo sinänsä on erityinen arvo kävijöiden mielissä.

Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijöiden yhteensä vuodessa käyttämä rahamäärä on arviolta 10 miljoonaa markkaa, josta kuitenkin vain osa käytetään puistojen lähialueilla. Kansallispuistojen taloudellinen merkitys sijaintialueiden kannalta määräytyy sen mukaan, miten puistojen kävijät käyttävät paikallisia palveluja ja miten paikalliset liikeyritykset palveluja tarjoavat. Puistojen käytön taloudellisen potentiaalin hyödyntäminen edellyttäisi paikallisten yritysten aktiivisuutta, markkinointia ja palveluiden tarjonnan lisäämistä. Kuitenkin retkeilijät suhtautuvat eri tavalla ainakin UK-puiston palveluihin ja kehittämiseen kuin paikallinen väestö ja matkailuyrittäjät (MKTK Lappi 1993), ja ylimitoitettu palvelujen rakentaminen aiheuttaa usein myös ristiriitoja. Runsaat palvelut voivat luoda odotuksia ja mielikuvia, jotka hälventävät idean kansallispuistossa ja luonnon rauhassa olemisesta.

Sijaintikunnat ovat kansallispuistojen luonnollisia lähivaikutusalueita: puistoilla on merkitystä sekä paikallisten asukkaiden, liikeyritysten että kuntaorganisaation kannalta. Näiden osapuolten suhtautumista kansallispuistoihin eikä kansallispuistojen merkitystä niiden kannalta kuitenkaan toistaiseksi tunneta.

Lauhanvuoren ja Seitsemisen kävijät olivat hyvin tyytyväisiä puistojen palveluihin, mikä tutkimusten mukaan on tyypillistä muillekin kansallispuistoille (esim. Mäkelä 1991, Sievänen 1993). Kävijöiden mielipiteet eivät eroakaan sen mukaan, miten paljon puistoissa on tarjolla palveluita, eikä eroja ole juuri havaittu myöskään eri käyttäjäryhmien välillä tai puistojen muiden ominaisuuksien mukaan. Ensisijaista kävijöiden kannalta on selvästi kansallispuistojen erityisluonne, johon kuuluvat luonnonrauha ja erämaisuus, luonto, nähtävyydsarvo ja retkeilymaasto. Tähän verrattuna järjestetyt palvelut ovat puistokäynnillä aina sivuseikka, jota tosin ei erityisesti arvostella tai vastusteta.

Palveluiden määrän lisääminen ei siksi olekaan puistojen kehittämisen avaintekijä eikä edes kävijöiden toiveiden mukaista. Sitä vastoin keskeinen tehtävä lähitulevaisuudessa on palveluiden laadullinen kohentaminen siten, että kansallispuistojen erityisluonne ja ulkoinen kuva kokonaisuutena selkiytyy ja korostuu. Puistojen käyttäjillä on hyvät asenteelliset valmiudet omaksua puistokäynnilleen "kansallisvelvollisuuksia", joiden luominen on osa käytön ja käyttäytymisen ohjausta. Tässä työssä tärkeää on palvelujärjestelmän "helppous", keskittyneisyys ja jopa huomaamattomuus: Se palvelee parhaiten sekä puistojen käyttäjien enemmistöä että luonnonsuojelun tavoitteita – palveluiden liian suuri määrä on yleensä ristiriidassa molempien kanssa.

Tutkimuksen tulos tukee käsitystä, jonka mukaan kansallispuistot edustavat kävijöille periaatteessa samanlaisia arvoja kuin kulttuuritarjonta, esimerkiksi museot, ja kirkot. Nämä kaikki edustavat tiettyä historiaa, perinnettä ja nykyisyyttä, kokonaista kulttuuria ja yhtä hyvin aatesisältöä. Niiden käyttö perustuu aina itse elementtiin ja kohteen erityisluonteeseen, joka sinänsä on kiinnostava. Niihin tutustutaan kohteen omilla ehdoilla. Kaikkien toiminta on selvästi organisoitua kuitenkin niin, että itse organisaatio ja sen osana esimerkiksi palvelut ovat kävijöille hyvin huomaamattomat. Kuitenkin kansallispuistot eroavat muista selvästi käytön ohjauksessa ja ohjautuvuudessa. Museossa ja varsinkin kirkossa kävijöiden käyttäytymistä ohjaa voimakas sosiaalinen normi, jonka perusteella kävijät ilman eri kehotuksia ja kieltoja kunnioittavat kutakin kohdetta omaaloitteisesti käyttäytymällä "oikein".

Luonto on näihin päiviin saakka edustanut hyvinvoinnin lähdeä, ja sen hyödyntäminen on ollut itsestään selvyyttä. Muilla arvoilla ja esimerkiksi luonnon virkistyskäytöllä on vasta lyhyet perinteet. Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että kansallispuistoissa sosiaalinen normi on selvästi puutteellinen. Kuitenkin näyttää siltä, että suuri osa ihmisistä kaipaa erityisyyden tunnetta ja jopa juhlaavuutta luontosuhteeseensa. Kävijätutkimus osoittaa, että kansallispuistoista tätä erityisyyttä etsivät juuri harvoin luonnossa liikkuvat kansalaiset. Heille kansallispuisto on "varma" tapa löytää luonto, kun aktiiviset retkeilijät löytävät sen muutenkin. Siksi uskomme, että käyttäytymistä ohjaava voimakas sosiaalinen normi on tietoisesti luotavissa – kansallispuistoissa se yhdistyy luonnon suoje-
luun.

LÄHTEET

- Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista 2.10. 1981/674.
- Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen muuttamisesta 3.2. 1989/117
- Blåfield, M. 1980: A. E. Nordenskiöld ja kansallispuistoate. – Suomen Luonto 39:219-222.
- Borg, P. 1984: Luonnon- ja ympäristönsuojelun historiaa. – Teoksessa: Ruuhijärvi, R. & Häyrinen, U. (toim.), Ympäristönsuojelu 2:7-18. Kirjayhtymä, Tampere.
- 1992: Ihmisten iloksi ja hyödyksi. Vastuun luonnonsuojelupolitiikkaa rakennemuutos-Suomessa. – Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy, Forssa. 200 s.
- & Ormio, H. 1978: Perustiedot kansallispuistoista. Ihanteet ja käytäntö. – WSOY, Porvoo. 113 s.
- Harju, H. 1985: Ilomantsilaiset kuntansa luonnonsuojelualueiden käyttäjinä. – Ympäristönsuojelun pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. 87 s.
- Hustich, I. 1937: Luonnonsuojelun yhteiskunnallinen merkitys. – Luonnon Ystävä 43:68-72.
- Inkinen, M. & Peura, P. 1993: Kansallispuistojen jätehuolto. Loppuraportti 15 kansallispuiston jätehuollon järjestämisestä ja strategioiden suunnittelusta. – Metsähallitus. 36 s. painossa.
- Inkinen, M., Peura, P. & Halmetoja, A. 1992: Kansallispuistojen jätehuolto. Osa I Etelä- ja Keski-Suomi. Yleinen katsaus ja kehittämissuunnitelma Linnan- saaren ja Seitsemisen kansallispuistojen jätehuollolle. – Metsähallitus, SU 4 no. 124. 20 s.
- 1939: Suomen Luonnonsuojeluyhdistys. – Luonnon Ystävä 43:68-72.
- 1957: Uudet luonnon- ja kansallispuistot. – Suomen Luonto 16:3-16.
- 1968: Luonnonsuojelun käsite. – Suomen Luonto 27:16-17.
- Kansallispuistokomitea 1977: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komitean- mietintö 1976:88, Maa- metsätalousministeriö, Helsinki. 199 s.
- Kellomäki, E. 1977: Ehdotettujen kansallispuistojen tulevaisuudennäkymiä. – Suomen Luonto 36:332-335.

- Kollani, J. & Kollani, T. 1990: Seitsemisen kansallispuiston virkistyskäyttö. – Talousmaantieteen pro gradu -tutkielma. Kansantaloustieteen laitos, Helsingin kauppakorkeakoulu. 174 s.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 2.10. 1981/674.
- Laki Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta 12.11. 1993/945.
- Laki Seitsemisen kansallispuiston laajentamisesta 3.2. 1989/116.
- Lindroth, J. I. 1899: Ihminen ja luomakunta. – Luonnon Ystävä 3:172
- Linkola, K. 1928: Luonnonpuistomme ja kansallispuistomme. – Luonnon Ystävä 32:73-79.
- 1935: Luonnonpuistojen ja kansallispuistojen perustamista joudutettava. – Luonnon Ystävä 39:65-67.
- 1941: Luonnonsuojelumme kehityksestä. – Suomen Luonto 1:7-12.
- Luonnonsuojelulaki 1923/71.
- Metsähallitus 1984: Seitsemisen kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus, SU 4 no. 55. 44 s.
- 1985: Lauhanvuoren kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus, SU 4 no. 71. 28 s.
- 1987a: Lauhanvuoren kansallispuiston järjestyssääntö. – Metsähallitus 22.5. 1987.
- 1987b: Seitsemisen kansallispuiston järjestyssääntö. – Metsähallitus 22.5. 1987.
- 1988: Seitsemisen kansallispuisto. Opastuspaikkojen suunnitelmat: Multiharju, Kirkkaanlamminkangas, Pakkulakangas, Liesilampi. – Metsähallitus 6.6. 1988. 7 s.
- 1991: Lauhanvuoren lakialueen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Lauhan kämpäkartanon kunnostus- ja hoitosuunnitelma. – Metsähallitus 24.6. 1991. Vahvistettu ympäristöministeriössä 23.7. 1991. 8 s.
- 1993a: Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden tavoitteet, tehtävät ja hoidon yleislinjat. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 1. 55 s.
- 1993b: Seitsemisen kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus. Luonnos 16.12. 1993. 50 s.
- MKTK (Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus) Lappi 1993: Käyttäjärühmätutkimus Urho Kekkonen kansallispuistosta 1993. – Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus. Lapin yksikkö, Rovaniemi. 54 s + liitteet (41 s).

- Mäkelä, T. 1991: Salamajärven kansallispuiston perustaminen ja käyttö. – Syventävien opintojen tutkielma. Oulun yliopisto, Maantieteen laitos. 71 s.
- Norrlin, J. P. 1898: Harvinaisimpien kasviemme suojelemisesta. – Luonnon Ystävä 2:92-96.
- Palmen, E. 1905: Luonnonmuistomerkkien suojelemisesta. – Luonnon Ystävä 9: 145-153.
- Palmgren, R. 1922: Luonnonsuojelu ja kulttuuri I-II. – Porvoo. 427 s.
- Palokangas, R. 1975: Pyhä-Häkin kansallispuiston virkistyskäyttö. – Suomen Luonto 34, 6: 326-328.
- Palomäki, M. 1991: Vesi väistyy – maa voittaa. – Kauhajoen vesien kirja. Lions Club Kauhajoki ry. Jyväskylä. ss. 9-18.
- Peura, P. & Inkinen, M. 1993: Kansallispuistojen jätehuolto. Jätehuolto-opas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja B. No 7. 50 s.
- Ravela, H. (toim.) 1992: Metsähallituksen luonnonsuojelualueet. Toimintakertomus 1.1. 1991-30.4. 1992. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja 2. 30 s.
- Ruhkanen, M. (toim.) 1993: Metsähallituksen luonnonsuojelualueet. Toimintakertomus 1992. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 3. 29 s.
- Salomaa, R. 1983: Erikoinen Lauhanvuori. – Kauhajoen luonnonkirja. Lions-Club Kauhajoki ry. Jyväskylä. ss. 30-41.
- Sievänen, T. 1993: Kolin kansallispuiston kävijät. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 465. Metsien käytön tutkimusosasto, Helsinki. 56 s.
- Söyrinki, N. 1954: Luonnonsuojelun käsikirja. – Porvoo. 355 s.
- 1957: Luonnonsuojelumme saavutuksia ja tavoitteita. – Suomen Luonto 16:1-3.
- Tamminen, J. 1981: Kansa vastaan kansallispuistot. Kansallispuistokomitean esityksen vastaanoton sosiologista tarkastelua. – Turun yliopisto. Sosiologisia tutkimuksia 101. 61 s.
- Tilastokeskus 1993: Suomen tilastollinen vuosikirja 1993. – Tilastokeskus. Helsinki. 620 s.

Liite 1. Seitsemisen kansallispuistossa käytetty kyselylomake.

TUTKIMUS SEITSEMISEN KANSALLISPUISTON VAIKUTTAVUUDESTA

ARVOISA KANSALLISPUISTOKÄVIJÄ

Pyydämme Teitä täyttämään oheisen kyselylomakkeen ja jättämään sen vieressä olevaan palautuslaatikkoon. Kysely on osa Seitsemisen kansallispuiston vaikuttavuustutkimusta, ja sillä pyritään kartoittamaan kansallispuiston käyttäjiä ja heidän mielipiteitään sekä puiston merkitystä kävijöiden ja sijaintialueen kannalta. Tietoja käytetään muun muassa Seitsemisen ja myös muiden kansallispuistojen kokonaissuunnittelun pohjana tulevaisuudessa. Tutkimuksen tekee metsähallituksen toimeksiannosta ympäristötaloudellinen tutkimuslaitos Väkipyörä Oy Vaasasta.

Kaikki antamanne tiedot ovat luottamuksellisia. Yksittäisiä vastauksia ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä voida jäljittää tutkimusraportista tai muusta julkaistavasta aineistosta. Voitte jättää täytetyn lomakkeen myös ilman nimeänne. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan viisi palkintoa ympäristö- tai kansallispuisto-aiheista kirjallisuutta, yhteisarvoltaan runsaat 1.000 markkaa. Mikäli haluatte osallistua arvontaan, merkitkää nimenne, osoitteenne ja puhelinnumeronne sivun alalaitaan varattuun tilaan. Halutessanne voitte esittää tarkempia selostuksia tai kommentteja muistakin kuin kysytyistä asioista sivujen kääntöpuolille.

Kiitämme vaivannäöstänne !

Metsähallitus
Länsi-Suomen puistoalue

Ympäristötaloudellinen
tutkimuslaitos
Väkipyörä Oy

Nimi.....

Osoite.....

.....

puhelin.....

KYSELY SEITSEMISEN KANSALLISPUISTON KÄVIJÖILLE

1. Tietoja vastaajasta

Ilmoittakaa syntymävuotenne ja asuinkuntanne sekä rengastakaa oikeat vaihtoehdot.

<i>syntymävuosi</i>	<i>asuinkunta</i> .....
<i>sukupuoli</i>	<i>ammattillinen asema</i>
a nainen b mies	a yrittäjä
<i>peruskoulutus</i>	1 maatalousyrittäjä
a perus- tai kansak. b ylioppilas	2 muu yrittäjä
<i>ammattillinen koulutus</i>	b palkkatyöntekijä
a ammattikoulututkinto	1 työntekijä
mikä	2 toimihenkilö
b opistotutkinto	3 johtavassa asemassa
mikä	c työtön
c yliopisto- tai korkeak. tutkinto	d opiskelija
mikä	e eläkeläinen
d ei tutkintoa	f mu

2. Tietoja käynnistä

Antakaa käyntiänne koskevat tiedot ja rengastakaa yksi vaihtoehto kustakin ryhmästä.

<i>Matkustusväline puistoon tultaessa</i>	<i>Liikkumisväline tai -tapa puistossa</i> .....
<i>Matkaseurue</i> mukana itseni lisäksi ..... henkilöä	<i>Käynnin kesto</i>
<i>Matkalle lähdön paikkakunta</i>	a alle 2 tuntia
<i>Käynnin ensisijainen tarkoitus</i>	b muutaman tunnin
a erävaellus	c koko päivä, ei yöpymistä
b muu retkeily	d yhden yön yli
c marjastus ja/tai sienestys	e kauemmin; yöpymisiä ..... vrk
d kalastus	<i>Missä yövytte käynnin aikana</i>
e virkistyminen luonnossa	a telttä
f telttailu	b puiston sisämajoitus
g tutustuminen alueen luontoon	c majoitusliike puiston ulkopuolella
h opetus	d tuttavien tai sukulaisten luona
i kauniit maisemat	e muu tapa
j muu syy; mikä	<i>Onko Seitsemisen tällä matkalla</i>
	a matkan ainut kohde; tulini varta vasten
	b osa pitempää suunniteltua reittiä, jossa
	1 tärkein kohde
	2 vähemmän tärkeä kohde
	c sattumalta matkan varrella

Kuinka usein käytte Seitsemisen kansallispuistossa sekä kansallispuistoissa yleensä
Merkitkää viivalle sopiva vaihtoehto (1-4; 1 = en juuri koskaan, 2 = noin kerran vuodessa, 3 = 2-5 kertaa vuodessa, 4 = useammin ja säännöllisesti).

_____ Seitsemisen _____ kansallispuistot yleensä

Kuinka usein käytätte aikaanne seuraaviin harrastuksiin.

Merkitkää viivalle sopiva vaihtoehto (1-4; 1 = en koskaan, 2 = noin kerran vuodessa, 3 = 2-5 kertaa vuodessa, 4 = useammin ja säännöllisesti).

_____ retkeily	_____ metsästys
_____ muu luonnossa liikkuminen	_____ kalastus
_____ lintu-, perhos-, kasvi- tms. harrastus	_____ marjastus ja/tai sienestys
_____ ympäristöalan kirjallisuus	_____ luonnonvalokuvaus
_____ toiminta ympäristöjärjestöissä	_____ muu luontoon liittyvä harrastus; mikä

.....

3. Mikä on mielestänne kansallispuistojen merkitys?

Arvioikaa kansallispuistojen yleistä merkitystä rengastamalla kaksi mielestänne tärkeintä vaihtoehtoa. Voitte myös lisätä vaihtoehtoja; käyttäkää tarvittaessa sivun kääntöpuolta.

- a alkuperäisen luonnon, eläinten, kasvien ja luonnonmuodostumien, suojele
- b koskemattomien alueiden säilyttäminen tuleville sukupolville näytteeksi alkuperäisestä luonnosta
- c luonnon monimuotoisuuden säilymisen varmistaminen
- d mahdollisuus hyviin marja- ja sienimaihini ja/tai kalavesiin
- e kansalaisten valistus ja opetus sekä luonnon tarkkailu
- f hyvien virkistysalueiden tarjonta kansalaisille
- g matkailun edistäminen, palveluiden tarjonta ja taloudellinen hyöty
- h haittaavat sijaintialueensa kehittämistä ja heikentävät työllisyyttä
- i kansallispuistoilla ei ole yleistä merkitystä

Mikä on Teille tärkeää Seitsemisen kansallispuistoissa? Esittäkää kolme tärkeintä seuraavista vaihtoehtoista tärkeysjärjestyksessä merkitsemällä numero viivalle (tärkein = 1, toiseksi tärkein = 2, kolmanneksi tärkein = 3).

_____ retkeilypaikka	_____ lomanviettopaikka
_____ kansallispuisto nähtävyytenä	_____ virkistys ja hyvät palvelut
_____ tutustuminen alueen luontoon yleensä	_____ virkistys ilman palveluita
_____ kasvien ja/tai eläinten tarkkailu	_____ virkistys marjastamalla/sienestämällä
_____ luonnon rauha, erämaisuus	_____ virkistyskalastus
_____ harvinaiset elämykset	_____ taloudellinen hyöty luonnontuotteista
_____ jokin tietty kohde tai erikoisuus; mikä	

4. Mitä mieltä olette Seitsemisen palveluista?

Esittäkää arvionne Seitsemisen kansallispuiston palveluiden laadusta (A.) ja määrästä (B.). Merkitkää rasti sopiviin kohtiin.

en ole tutustunut	A. Laatu				B. Määrä		
	hyvä	tyydyttävä	huono		liian vähän	sopivasti	liian paljon
☐	☐	☐	☐	palvelut yleensä	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	opastuskeskuksen yleisöpalvelu	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	opastuskeskuksen näyttely	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	opastuskeskuksen kahvila	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Koveron perinnetila	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Multiharjun opastuspaikka	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Multiharjun luontopolku	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Pitkäjärvi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Kirkas-Soljosen virk.kalastuspaikka	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	painotuotteet, esitteet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	viitoitus, opasteet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	muut luontopolut	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	polkuverkosto	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	levähdys- ja keittopaikat	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	telttailualueet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	paikoitustilat	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	jätehuolto	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	yleisökäymälät	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	tiet ja liikkuminen puiston alueella	☐	☐	☐

5. Kuinka paljon olette käyttänyt rahaa ja missä tämän käynnin aikana?

Arvioikaa menonne alla olevaan taulukkoon.

	Puiston lähialue	asuin-kunta	matkan varrella
Majoittuminen			
Ruokailu ja eväät			
Retkivarusteet			
Kalastusluvut			
Matkustus			
Muut menot (mitkä)			

6. Vastasiko tämä käynti odotuksianne?

Merkitkää rasti oikeaan kohtaan; vastatkaa, mikäli olette jo käynyt puistossa.

- erittäin hyvin
  melko hyvin
  kohtalaisesti
  melko huonosti
  ei lainkaan

Miksi? Selostakaa sivun kääntöpuolelle.

Liite 2. Lauhanvuoren kansallispuistossa käytetyn kyselylomakkeen viimeinen sivu.

4. Mitä mieltä olette Lauhanvuoren palveluista?

Esittäkää arvionne Lauhanvuoren kansallispuiston palveluiden laadusta (A.) ja määrästä (B.). Merkitkää rasti sopiviin kohtiin.

en ole tutustunut	A. Laatu				B. Määrä		
	hyvä	tydyttävä	huono		liian vähän	sopi-vasti	liian paljon
☐	☐	☐	☐	palvelut yleensä	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Lauhanvuoren laen opastuspaikka	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Lauhan kämppä	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	Spitaalijärven opastuspaikka	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	painotuotteet, esitteet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	viitoitus, opasteet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	luontopolku	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	polkuverkosto	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	levähdys- ja keittopaikat	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	telttailualueet	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	paikoitustilat	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	jätehuolto	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	yleisökäymälät	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	tiet ja liikkuminen puiston alueella	☐	☐	☐

5. Kuinka paljon olette käyttänyt rahaa ja missä tämän käynnin aikana?

Arvioikaa menonne alla olevaan taulukkoon.

	Puiston lähialue	asuin-kunta	matkan varrella
Majoittuminen			
Ruokailu ja eväät			
Retkivarusteet			
Kalastusluvut			
Matkustus			
Muut menot (mitkä)			

6. Vastasiko tämä käynti odotuksianne?

Merkitkää rasti oikeaan kohtaan; vastatkaa, mikäli olette jo käynyt puistossa.

- erittäin hyvin
  melko hyvin
  kohtalaisesti
  melko huonosti
  ei lainkaan

Miksi? Selostakaa sivun kääntöpuolelle.

Aiemmin ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 1 Ruhkanen, Marja, Sahlberg, Sari & Kallonen, Seppo 1992: Suojellut metsät valtionmailla vuonna 1991. 90 s.
- No 2 Ravela, Heikki (Toim.) 1992: Metsähallituksen luonnonsuojelualueet. Toimintakertomus 1.1.1991 - 30.4.1992. 30 s.
- No 3 Lindholm, Tapio & Tuominen, Seppo 1993: Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. 40 s. 2. painos 37 s.
- No 4 Hokkanen, Tatu & Ruhkanen, Marja 1992: Lintukuolemien vaikutus ruokki- ja tiirakantoihin Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa vuonna 1992. 47 s.
- No 5 Vauramo, Anu 1993: Korteniemen metsänvartijatila. 75 s.
- No 6 Hario, Martti & Jokinen, Markku 1993: Selkälökkitutkimus Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa vuonna 1992. 16 s.
- No 7 Seppä, Heikki, Lindholm, Tapio & Vasander, Harri 1993: Metsäojitettujen soiden luonnontilan palauttaminen. 80 s. 2. painos 1994.
- No 8 Kurikka, Tuula & Lehtonen, Tanja 1993: Koloveden kansallispuiston kasvillisuus. 39 s.
- No 9 Leinonen, Reima 1993: Hiidenportin kansallispuiston, Porkkasalon, Mustavaaran ja Toivonsuon perhosinventointi vuonna 1992.
- No 10 Oulasvirta, Panu & Leinikki, Jouni 1993: Tammisaaren kansallispuiston vedenalaisen luonnon kartoitus. Osa I. 92 s.
- No 11 Kouki, Jari 1993: Luonnon monimuotoisuus valtion metsissä - katsaus ekologiisiin tutkimustarpeisiin ja suojelun mahdollisuuksiin. 88 s.
- No 12 Potinkara, Oiva 1993: Suomen suurilta saloilta. 142 s.
- No 13 Inkinen, Matti & Peura, Pekka 1993: Kansallispuistojen jätehuolto. Loppuraportti 15 kansallispuiston jätehuollon järjestämisestä ja strategioiden suunnittelusta. 38 s.
- No 14 Toivonen, Heikki & Leivo, Anneli 1993: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. Kokeiluversio. 96 s.
- No 15 Järvi-Espoon Eräpartiolaiset ry. 1993: Nuuskinta '93. Retkeily Nuuksiossa. 80 s.
- No 16 Arponen, Aki 1993: Inarin hautuumaasaaret. 38 s.
- No 17 Hokkanen, Tatu & Hokkanen, Marja 1993: Ruokin ja selkälökin vuoden 1993 pesintä ja pitkäaikainen kannankehitys Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa. 36 s.
- No 18 Sulkava, Risto, Eronen, Päivi & Storränk, Bo 1994: Liito-oravan esiintyminen Helvetinjärven ja Liesjärven kansallispuistoissa sekä ympäröivillä valtionmailla 1993. 29 s.
- No 19 Haapasaari, Päivi 1994: Silakanpyytäjiä ja lohitalonpoikia - kalastusperinnettä Perämeren kansallispuistossa. 38 s.
- No 20 Mäkelä, Jyrki 1994: Kuusamon Valtavaaran seudun maalinusto - linnuston rakenne ja vuosivaihtelu vuosina 1988 - 1992. 52 s.
- No 21 Karjalainen, Eeva 1994: Maaston kuluminen Seitsemisen kansallispuistossa. 68 s.
- No 22 Laine, Sirkku 1994: Kaskeaminen Telkkämäen luonnonsuojelualueella. 32 s.
- No 23 Mäki vuoti, Markku 1994: Perämeren kansallispuiston kiinteät muinaisjäännökset. 38 s.
- No 24 Hanhela, Pertti 1994: Oulangan kansallispuiston tulvaniityt. 43 s.
- No 25 Luontotutkimus Enviro Oy 1994: Päijänteen kansallispuiston kasvillisuus. 75 s.

- No 26 Heinonen, Markku, Mikkola, Markku & Södersved, Jan 1994: Puurijärven – Isonsuon kansallispuiston luontoselvitys 1993. 89 s.
- No 27 Hirvonen, Heikki 1994: Laajalahden pesivän vesi- ja rantalinnuston muutokset vuosina 1984 –1993. 36 s.
- No 28 Lampolahti, Janne 1994: Euran Koskeljärven pesimälinnusto 1993. 42 s.
- No 29 Vauramo Anu 1994: Linnansaaren torppa.

Sarja B

- No 1 Metsähallitus 1993: Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden tavoitteet, tehtävät ja hoidon yleislinjat. 55 s.
- No 2 Metsähallitus 1993: Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-opas. 46 s.
- No 3 Ruhkanen, Marja (Toim.) 1993: Metsähallituksen luonnonsuojelualueet. Toimintakertomus 1992. 29 s.
- No 4 Metsähallitus 1993: Laajalahden luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 34 s.
- No 5 Metsähallitus 1993: Koloveden kansallispuiston runkosuunnitelma. 52 s.
- No 6 Metsähallitus 1993: Telkkämäen luonnonsuojelualueen runkosuunnitelma. 46 s.
- No 7 Peura, Pekka & Inkinen, Matti 1993: Kansallispuistojen jätehuolto. Jätehuolto-opas. 48 s.
- No 8 Metsähallitus 1994: Punassuon soidensuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 14 s
- No 9 Arkkitehtitoimisto Antti Pihkala 1994: Perämeren kansallispuisto. Rakentamishojeet. 36 s.
- No 10 Finnish Forest and Park Service 1994: Principles of protected area management. 48 s.
- No 11 Hokkanen, Marja (Toim.) 1994: Metsähallituksen luonnonsuojelualueet. Toimintakertomus 1993. 41 s.
- No 13 Heikkilä, Hanna & Lindholm, Tapio 1994: Seitsemisen kansallispuiston ojitettujen soiden ennallistamissuunnitelma. 127 s.
- No 14 Metsähallitus 1994: Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueen luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma.
- No 15 Metsähallitus 1994: Perämeren kansallispuiston runkosuunnitelma.
- No 16 Kyöstilä, Maarit, Lindgren, Leif, Vasama, Arja & Wolff, Lili-Ann 1994: Luontooppaan opas.96 s.